Қазақстан Республикасында кедейлікті азайту жөніндегі 2003-2005 жылдарға арналған бағдарламаны бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 26 наурыздағы N 296 қаулысы

Қазақстан Республикасының Үкіметі қаулы етеді:

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасында кедейлікті азайту жөніндегі 2003-2005 жылдарға арналған бағдарлама (бұдан әрі - Бағдарлама) бекітілсін.

2. Орталық және жергілікті атқарушы органдар Бағдарламада көзделген іс-шаралардың уақтылы орындалуын қамтамасыз етсін және есепті жарты жылдан кейінгі айдың 15-күнінен кешіктірмей жарты жылда бір рет Қазақстан Республикасының Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігіне олардың іске асырылу барысы туралы ақпарат берсін. <*>

ЕСКЕРТУ. 2-тармақ өзгерді - ҚР Үкіметінің 2003.09.29. N 992 қаулысымен .

3. Қазақстан Республикасының Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі есепті жарты жылдан кейінгі айдың 25-күнінен кешіктірмей жарты жылда бір рет Қазақстан Республикасының Үкіметіне Бағдарламаның іске асырылу барысы туралы ақпарат берсін. <*>

ЕСКЕРТУ. 3-тармақ өзгерді - ҚР Үкіметінің 2003.09.29. N 992 қаулысымен .

4. Осы қаулының орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің бірінші орынбасары Г.А.Марченкоға жүктелсін.<*>

ЕСКЕРТУ. 4-тармақ өзгерді - ҚР Үкіметінің 2004.03.04. N 272 қаулысымен .

5. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап күшіне енеді.

Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы 26 наурыздағы N 296 қаулысымен бекітілген

Қазақстан Республикасында кедейлікті азайту жөніндегі 2003-2005 жылдарға арналған бағдарлама

Астана, 2003 ж.

Бағдарламаның паспорты

Атауы	Қазақстан Республикасында кедейлікті азайту жөніндегі 2003-2005 жылдарға арналған бағдарлама
Әзірлеу үшін негіздеме	Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002 жылғы 24 сәуірдегі N 470 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002-2004 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 5.7.1-тармағы
Негізгі әзірлеуші	Азия Даму Банкінің және Біріккен Ұлттар Ұйымы Даму Бағдарламасының (БҰҮДБ) техникалық көмегімен Қазақстан Республикасының Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі, министрліктер мен агенттіктер
Мақсаты	Ел халқының тұрмыс деңгейіне ықпал ететін негізгі экономикалық және әлеуметтік факторларды жақсарту жөніндегі шаралар кешенін іске асыру есебінен кедейлік деңгейін төмендету
Міндеттері	Бағдарламаның мақсатын іске асыру үшін мынадай міндеттерді шешу көзделеді: - жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету және кәсіпкерлікті дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау; - қосымша жұмыс орындарын құру, қоғамдық жұмыстарды, жұмыссыздардың кәсіптік оқуын, біліктілігін арттыруды және қайта даярлауды ұйымдастыру есебінен еңбек рыногында белсенді шараларды одан әрі дамыту және жетілдіру; - денсаулық сақтау, білім беру және инфрақұрылым қызметтерін көрсетудің тиімділігі мен қол жетімділігін арттыру; - халықтың әлеуметтік осал топтарына атаулы әлеуметтік көмек көрсету тетіктерін жетілдіру; - елде кедейлікті төмендетуде мемлекеттік басқару тиімділігін арттыру; - кедейлік мәселесін шешу үшін қоғамның барлық институттарының: мемлекеттік органдардың, кәсіби одақтардың, жеке сектордың және үкіметтік емес ұйымдардың, оның ішінде кедей халықтың мүддесін

	білдіретін бірлестіктердің қатысуы мен өзара қарым-қатынасын жандандыру.
Қаржыландыру көздері	Бағдарлама кешенді сипатта, сондықтан Қазақстанда 2003-2005 жылдары кедейлікті азайтуға жұмсалатын негізгі қаражат экономиканың тиісті салаларында кедейлікті азайту мәселелерін шешетін қолданылып жүрген және әзірленіп жатқан мемлекеттік және салалық бағдарламалар шеңберінде көзделетін болады. Сонымен бірге халықаралық ұйымдар мен донор елдердің көмегін тарту көзделуде.
Бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер	Табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен халықтың үлесін 2005 жылы 2002 жылмен салыстырғанда төрттен бірге және кедейлік шегінен төмен тұратын халықтың үлесін 48,8%-ға төмендету, халықтың жан басына шаққанда ЖІӨ көлемінің 2002 жылғы 1631 АҚШ долларынан 2005 жылы 2028 АҚШ долларына өсуін қамтамасыз ету, сондай-ақ жұмыссыздық деңгейін 2002 жылғы 9,4%-дан 2005 жылы 8,1%-ға дейін төмендету.
Іске асыру мерзімі	2003-2005 жылдар

КІРІСПЕ

Елдің қазіргі даму кезеңінде халықтың кедейлік деңгейін төмендету жөніндегі шараларды іске асыру мемлекеттің әлеуметтік саясатындағы аса маңызды бағыттардың біріне айналып отыр.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 3 маусымдағы N 833 қаулысымен бекітілген Кедейлікпен және жұмыссыздықпен күрес жөніндегі 2000-2002 жылдарға арналған бағдарлама осы міндетті шешуге бағытталған Қазақстандағы алғашқы бағдарламалық құжат болып табылады. Бұл Бағдарлама қоғамның қазіргі даму кезеңіне тән өзекті проблемалар мен басымдықтарды ескере отырып жасалған және жұмыспен қамтудың және табысы аз азаматтарға атаулы көмек көрсетудің белсенді саясатын жүргізуге бағытталған.

Қолданыстағы Бағдарламаны, сондай-ақ кедейлердің жағдайын жақсартуға тікелей немесе жанама түрде байланысты басқа да мемлекеттік және салалық бағдарламаларды іске асыру барысында белгілі бір оң нәтижелерге қол жетті.

Жан басына шаққанда орташа табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен Қазақстан халқының үлесі Бағдарлама іске асырыла бастаған кездегі 31,8%-дан 2001

жылы 28,4%-ға дейін төмендеді. Қазақстан Республикасының Статистика жөніндегі агенттігі жүргізген халықтың жұмыспен қамтылуын зерттеу материалдары бойынша жұмыссыздық деңгейі 2000 жылы экономикалық белсенді халықтың 12,8 %-ымен салыстырғанда 2001 жылы 10,4%-ды құрады.

Халықтың тұрмыс деңгейін сипаттайтын көрсеткіштердің оң сипатты серпініне қарамастан елде кедейлік деңгейі әлі де болса елеулі күйінде қалып отыр.

Кедейліктің өсуіне түрткі болатын негізгі экономикалық және әлеуметтік жағдайлар сақталуда, олар:

еңбек рыногындағы жұмыс күшінің сұранысы мен ұсынысының сәйкессіздігі;

еңбекақының, зейнетақының және жәрдемақының төмен мөлшері;

шалғай аудандарда тұратын кедей халықты әлеуметтік жағынан оқшауландыратын ауыл инфрақұрылымының, ең алдымен жолдардың, магистралдық су құбырларының дамуының төмен деңгейі;

тегін медициналық көмектің кепілді көлеміне қол жеткізудің қысқаруы;

ауылдық жерлерде жалпы және кәсіптік білім беретін мектептер желісінің жетіспеуі ;

халықтың бір бөлігінің масылдық көңіл-күйі, оның жұмысқа орналасу мүмкіндіктері жайында нашар хабардар болуы;

халықтың әлеуметтік жағынан осал топтарының мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмекпен жеткілікті қамтылмауы.

Еңбек етуге қабілетті азаматтар үлесінің ұлғаюы есебінен кедейліктің әлеуметтік құрылымы өзгеріске ұшырауда.

Осы Бағдарлама "Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002-2004 жылдарға арналған бағдарламасын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспары туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002 жылғы 24 сәуірдегі N 470 қаулысына сәйкес әзірленді.

Бағдарламада көзделген кедейлікті азайтудың негізгі жолдары халықтың кедейлікке ұшырау себептерінің сан қырлы сипатын ескереді және халықаралық тәжірибенің негізінде оны азайту жөніндегі тиісті көзқарастарды қамтиды, бұл тәжірибе кедейлік проблемаларын шешуді:

экономикалық өсуді;

жұмыспен қамтуды және жұмыссыздықты азайтуды;

әлеуметтік көмектің атаулылығын;

ауыз суды қоса алғанда базалық білімге, алғашқы медициналық көмекке, тұрғын үйге, көлік инфрақұрылымына және коммуналдық қызметтер көрсетуге қол жетімділігін;

бюджеттік бағдарламаларға әкімшілік ету тиімділігін;

кедейлердің мемлекеттік шешімдер қабылдауға қатысуын, ақпаратқа қол-жетімділігін арттыруды қамтамасыз ету арқылы қарастырады.

Бағдарламада 1995 жылғы наурызда Копенгаген қаласында қабылданған "БҰҰ-ның

кедейлікті жою жөніндегі онжылдығы" әлеуметтік даму жөніндегі Дүниежүзілік Саммит Декларациясының, сондай-ақ Халықаралық Еңбек Ұйымының еңбек, жұмыспен қамту, гендерлік теңдік саласындағы конвенцияларының ережелері ескеріледі.

Сонымен бірге, Бағдарлама қоршаған ортаның халықтың тұрмыс деңгейіне әсерін, кедейліктің өңірлік ерекшеліктерін, сондай-ақ тоқтап тұрған қала салушы кәсіпорындары бар шағын қалалардағы және тоқырауға ұшыраған ауылдық аудандардағы кедейлікті ескереді.

Кедейлік проблемаларын шешу үшін қоғамның барлық институттарының: мемлекеттік органдардың, кәсіби одақтардың, жеке сектордың және үкіметтік емес ұйымдардың, оның ішінде кедей халықтың мүддесін білдіретін бірлестіктердің белсене қатысуы мен бірлесіп іс-қимыл жасауы көзделеді.

1. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ КЕДЕЙЛІКТІҢ ҚАЗІРГІ ЖАЙ-КҮЙІН ТАЛДАУ

1.1. Қазақстандағы кедейлік деңгейін айқындау және оның өлшемі

1.1.1. Кедейлік ұғымы және оны бағалау индикаторлары

Кедейлік - бұл халықтың белгілі бір топтары өмір сүру құқықтарын іске асыруға байланысты бірінші кезектегі физиологиялық қажеттіліктерді қанағаттандыруда қиындық көретін, конституциямен бекітілген құқықтар мен бостандықтар шеңберінде қоғам өміріне толыққанды қатысу мүмкіндігінен айырылатын әлеуметтік-экономикалық құбылыс.

Кедейлік проблемасы экономикалық және әлеуметтік аспектілерді, сондай-ақ басқару аспектісін қамтиды. Кедейлік проблемаларының ауқымын осындай аспектілер тұрғысынан бағалауға мүмкіндік беретін көрсеткіштер индикаторлар бола алады.

Табыстар бойынша және мемлекет кепілдік берген әлеуметтік қызметтер көрсетуге халықтың қол жетімділігі бойынша кедейлік өлшемін білуге арналған өлшемдер мен индикаторлар бар.

Табыстар бойынша негізгі өлшемдер - бұл ең төменгі күнкөріс деңгейі мен кедейлік шегі. Кедейлік деңгейін анықтауға негіз болып табылатын және ең аз тұтыну қоржыны негізінде есептелетін ең төменгі күнкөріс деңгейі азық-түлік тауарларының 70%-ын және азық-түлік емес тауарлардың 30 пайызын қамтиды.

Ең төменгі күнкөріс деңгейінде азық-түлік және азық-түлік емес тауарларға тұтыну шығындарының нақты арақатынасы 2001 жылы 56,3/43,7 болды. Тұтыну қоржыны табысы аз адамдар бюджетінің едәуір бөлігін құрап отырған коммуналдық қызметтер

көрсету мен көлік шығындарын толық көрсетпейді.

2001 жылы белгіленген кедейлік шегі ең төменгі күнкөріс деңгейінің 38%-ын, 2002 жылы - 40%-ын құрады. Бұл көрсеткіш, ең алдымен, атаулы әлеуметтік көмек көрсетудегі мемлекеттің экономикалық мүмкіндіктерін сипаттайды.

Кедейліктің табыстар бойынша индикаторлары - бұл табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен халықтың үлесі, кедейліктің алшақтығы мен өткірлігі.

Кедейлікті табыстар бойынша ғана бағалап қоймаудың негізгі өлшемдері - негізгі әлеуметтік игіліктер мен қызметтер көрсетуге қол жетімділігінің ең төменгі деңгейі. Денсаулық сақтау саласында - бұл халықтың жан басына шаққанда медицина қызметкерлері мен медициналық ұйымдардың саны, медициналық ұйымдары жоқ елді мекендер саны; білім беруде - бұл балаларды оқумен қамту, мектептері жоқ елді мекендер саны, оқыту жүйесінен тыс қалған балалар, сондай-ақ білім беру мекемелерінде материалдық көмек көрсетілген балалар саны; әлеуметтік көмек жүйесінде - халықтың әлеуметтік осал топтарын қамту және оларға көрсетілетін көмек мөлшері.

Денсаулық, білім, алдағы өмірдің орташа ұзақтығы, әлеуметтік азу (маскүнемдік, нашақорлық, жезөкшелік, қылмыс жасаушылық) жөніндегі көрсеткіштер, сондай-ақ халықтың көші-қоны жөніндегі көрсеткіштер кедейлер үшін әлеуметтік инфрақұрылымға қол жетімділігінің жанама индикаторлары болып табылады.

Алайда орын алып отырған индикаторлар кедейліктің барлық аспектісін толық көрсетпейді. Коммуникациялардан шалғайлық, табиғи немесе энергетикалық ресурстардың шектеулілігі сияқты кедейлік факторларын ашуға көмектесетін нақты инфрақұрылымға қол жетімділік индикаторлары баршылық, бірақ қажетті шаралар әзірлеу барысында олар жеткілікті дәрежеде пайдаланылмайды.

1.1.2. Қазақстандағы кедейліктің бейіні

Кедейлік бейіні - кедейліктің барынша айқын көріністерінің сандық және сапалық сипаттамасы. 2001 жылы Қазақстанда ол мынадай деректермен сипатталады:

халықтың 28,4%-ының табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен болды;

ел халқының 11,7%-ының табысы азық-түлік қоржынының құнынан төмен болды, соның ішінде Маңғыстау облысында - 26,7%, Атырау облысында - 21,6%;

халықтың неғұрлым ауқатты 10% және неғұрлым ауқатсыз 10% топтары табыстарының арасалмағы республика бойынша орта есеппен 11,3 есені құрады (шекті көрсеткіш - 8 есені құрайды);

кедейлік аумақтар бойынша шалғайдағы ауылдық аудандар мен шағын қалаларда орын алып отыр: ауылда халықтың кедей тобының үлесі орта есеппен - 38,0%-ды, ал Маңғыстау облысында - 95,5%-ды құрады; қаладағы кедейлік негізінен тоқырауға ұшыраған шағын қалаларда байқалады;

республика бойынша тұтастай алғанда жұмыссыздық деңгейі 10,4 %-ды құрады;
2001 жылы туберкулезбен ауру 1996 жылмен салыстырғанда 78,3 %-ға өскен;
жүкті әйелдердің 55%-ға жуығы қаны аздықтан зардап шегуде;
табысы аз азаматтардың жалпы санының ішінде табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен тұрғындардың 48,1%-ы 5 және одан да көп адамнан тұратын үй шаруашылықтарында тұрған;
30 мыңнан астам мектеп оқушысы мектепке бару үшін 3 километрден 40 километрге дейін жол жүруге мәжбүр болуда, 6 мыңға жуығы жалға алынған пәтерлерде немесе туған-туыстарының үйінде тұрады;
Ішкі істер министрлігі тіркеген балалардың мектепке бармау оқиғаларының 75%-ы отбасының жайсыз жай-күйімен немесе нашар материалдық жағдайымен байланысты болған;
қала халқының 14%-ы және ауыл халқының 27%-ы сапалы ауыз суымен қамтамасыз етілмеген;
халықтың 4%-ы тасып әкелінетін суды пайдаланады, республиканың оңтүстік аймақтарындағы кедейлік, негізінен, суландыру үшін қажет судың болмауымен байланысты;
халықтың белгілі бір бөлігі қоршаған ортаның азуы мен ластануынан зардап шегуде .

1.1.3. Қазақстандағы кедейлік кейпі

Кедейлік кейпі - кедейлік тұрғысынан алғанда халықтың әлеуметтік жағынан барынша осал топтарының тізбесі мен сипаттамасы.

Қазақстанда халықтың әлеуметтік осал топтарына балалар және көп балалы отбасылар, ұзақ уақыт жұмыссыз жүргендер, оқымайтын және жұмыс істемейтін жастар, жалғызілікті қарт адамдар, мүгедектер, межелік топтар (баспанасыздар, пенитенциар жүйесі мекемелерінен босағандар, босқындар) кіреді.

Балалардың өз жағдайларын өз бетімен жақсарту мүмкіндіктері бәрінен аз. Кедей отбасыларында тұратын балаларға қатысты қамсыздық келешекте кедейлік ауқымы өсуінің асқындауының әсеріне әкелуі мүмкін. Талдау көп балалы отбасылардың оңтүстік және батыс аймақтарда, негізінен, ауылдық жерлерде шоғырланғанын көрсетіп отыр.

Ұзақ мерзімді жұмыссыздық жұмыс күшінің белгілі бір бөлігінің жас шамасы, біліктілік, психологиялық өлшемдер бойынша рынок қажеттіліктеріне сәйкес келмеуімен, сондай-ақ жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарда жұмыс орындары санының қысқаруымен, жұмыспен өзін-өзі қамту мүмкіндіктерінің болмауымен байланысты.

Жастар (15-19 жас) экономикалық қауқарсыз халықтың ең үлкен үлесін (24%), сондай-ақ жұмыссыз халықтың едәуір үлесін (12%) құрап отыр. Оқуда жоқ және

жұмыссыз жастар нашақорлық, қылмыстылық, жезөкшелік бойынша қатер тобына түседі.

Жалғызілікті қарт адамдардың проблемалары коммуналдық қызметтер көрсетуге, емделуге және басқа осындай шығыстарға шығындардың өсуінде болып отыр.

Мүгедектердің мүмкіндіктері шектеулі болуына байланысты олардың арасында кедейлер қатарына қосылу қаупі аса жоғары.

Межелік топтарға жататын адамдар санын бағалау мүмкін болмай отыр. Қоғамның белсенді мүшелері ретінде бұл адамдардан қол үзу айрықша алаңдаушылық туғызуда. Халықтың межелік топтары өздерінің халықтың басқа топтарына келеңсіз әсер ету қабілеттілігінен де ерекше назар аударуды қажет етеді.

Межелік халықтың саны қала өміріне бейімделе алмаған ауылдан көшушілер, жұмыссыздар, ашық және астыртын көшіп келушілер, босқындар есебінен өсуде.

Қылмыстың өсуі кедейліктің негізгі келеңсіз салдарының бірі болып табылуда. Заңсыз жолмен табыс табуға мәжбүр болып отырған халықтың табысы аз топтары арасында жалпы қылмыс жасаушылық кеңінен таралуда.

Мінез-құлықтың түрлі ауытқулары, оның ең ауыр түрлері: маскүнемдік пен нашақорлық кедейліктің келеңсіз салдарының бірі болып табылады.

Бас бостандығынан айыру орындарынан босаған адамдар қазір халықтың мейлінше әлеуметтік осал топтары қатарында тұр. Олардың басым көпшілігі бостандыққа шыққаннан кейін кедейлік шегінде қалатындықтан, еңбекке және тұрмыстық орналастыруға мұқтаж болуда.

Белгілі бір тұрағы жоқ адамдар үшін әлеуметтік бейімдеу орталықтары барлық аймақтарда бірдей жұмыс істемейді. Елде қазіргі уақытта, шын мәнінде, мұндай тек 11 орталық жұмыс істеуде. Ашылған кезінен 3,5 мыңға жуық, соның ішінде бұрын сотталған мыңға жуық адам әлеуметтік бейімдеуден өткен.

1.2. Кедейлік деңгейін бағалау

1.2.1. Экономиканың даму деңгейі және кедейлік

1.2.1.1. Экономикалық өсу және кедейлік

Экономиканың дамуы - кедейлікпен тиімді күрестің маңызды шарты. Соңғы жылдары Қазақстанның экономикалық көрсеткіштері экономиканың тұрақты өсуін дәлелдеуде. 2001 жыл ішінде ЖІӨ-нің накты өсуі 1998 жылға қатысты 28% құрады. Осы кезеңде кедейлер үлесі 39%-дан 28,4%-ға дейін кеміді. Ел халқының ақшалай табыстары көрсеткіштерінің серпіні және ең төменгі күнкөріс деңгейі халықтың тұрмыс деңгейінің жақсаруын дәлелдейді. 2000 жылғы тамыздан бастап жан басына

шаққандағы халықтың тұтынуға жұмсаған орташа ақшалай табыстарының мөлшері ең төменгі күнкөріс деңгейінен аса бастаған. Бұл үрдіс 2001 жылы сақталды: жан басына шаққандағы тұтынуға жұмсалған орташа табыстың және ең төменгі күнкөріс шамасының арасалмағы 121,2%-ды құрады.

Жыл	ЖІӨ-нің нақты өзгеруі, өткен жылға %-бен	Жұмыссыздық деңгейі	Табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен халықтың үлесі	Табысы азық-түлік қоржыны деңгейінен төмен халықтың үлесі	Кедейлік тереңдігі [1]	Кедейлік өткірлігі [2]	Квинтиль топтары бойынша Джини коэффициенті [3]	Қорлар коэффициенті (байлардың 10%-ының кедейлердің 10%-ына табыстары) [4]
1996	100.5	13.0	34.6			11.4	5,2	0.319
1997	101.7	13.0	38.3	12.7	12.1	3.1	0.338	10.2
1998	98.1	13.1	39.0	16.2	12.8	3.8	0.347	11.3
1999	102.7	13.5	34.5	14.5	13.7	5.5	0.340	11.10
2000	109.8	12.8	31.8	11.7	10.3	4.0	0.343	11.9
2001	113.5	10.4	28.4	11.3	7.7	3.0	0.348	11.3

1 Кедейлік тереңдігі - белгіленген өлшемнен (ең төменгі күнкөріс деңгейі, кедейліктің азық-түліктік шегі және кедейліктің белгіленген шегі) зерттелуші үй шаруашылықтары мүшелерінің табыс деңгейінің орташа ауытқуын көрсететін кедейлік индикаторы.

2 Кедейліктің өткірлігі - кедейлік тереңдігінің мейлінше толық сипаттамасы болатын кедейлік индикаторы. Белгіленген өлшемнен зерттелуші үй шаруашылықтары мүшелері табыстары тапшылығының ауытқу шаршысының орташасын және кедейлер табыстарының әркелкі дәрежесін көрсетеді.

3 Джини коэффициенті (Табыстардың шоғырлану коэффициенті) - теңсіздік дәрежесін сандық бағалауға мүмкіндік береді. Ол біркелкі бөлу желісінен халықтың сандық тең топтары бойынша табыстардың іс жүзіндегі бөлінуінің ауытқу дәрежесін белгілейді.

4 Қорлар коэффициенті - оныншы және бірінші децилдік топтар бөлінуінің ішкі қатарында халықтың салыстырылатын топтарының орташа табыстары арасындағы ара

қатынасты өлшейді.

1997 жылмен салыстырғанда, 2001 жылы халықтың өздігінен жұмыспен қамтылғандарының саны 28,8%-ға өскен. Шағын бизнеспен айналысатындар санының өсуі байқалуда. Соңғы екі жылда өнеркәсіп, көлік, байланыс және коммуналдық салаларда істейтіндер саны біршама өскен. Мемлекеттік бюджетке түсімдер көлемі өсуде (егер 2000 жылы мемлекеттік бюджет кірістері ЖІӨ-нің 22,6%-ын құраса, 2001 жылы Ұлттық Қорға есептелген салықтарды ескергенде, кірістер ЖІӨ-нің 25 %-ын құраған).

Тұтастай алғанда ел бойынша халықтың тұрмыс деңгейінің орнықты жақсаруы байқалуда. Алайда, бұл үрдіс Қазақстанның барлық аймақтарында орын алмай отыр. Джини коэффициенті 1996 жылғы 0,319-ге қарағанда 2001 жылы 0,348-ге өсті.

Экономиканың соңғы жылдардағы өсуі халық денсаулығының орташа көрсеткіштерінің жақсаруына ықпал етсе де (мысалы, өлім-жітім және ауру көрсеткіштерінің тұрақталуы), инфекциялар, сондай-ақ әлеуметтік қолайсыз аурулар (туберкулез және басқалары) саны өскен немесе олардың төмендеу үрдісі байқалмайды.

1.2.1.2. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

Соңғы жылдары Қазақстандағы еңбек рыногы жұмыссыздық деңгейінің төмендеуімен, мемлекеттік емес сектордың пайдасына экономика секторлары мен салалары арасында жұмыс күшінің қайта бөлінуінің жалғасуымен, жалданып жұмыс істейтіндер санының өсуімен сипатталады.

Халықтың жұмыспен қамтылуы бойынша жүргізілген таңдамалы зерттеу материалдары бойынша 2001 жылы халықтың экономикалық белсенді тобына қатысты жұмыссыздықтың деңгейі - 10,4%, жұмыссыздар саны (табыс алатын жұмысы жоқ адамдар, белсенді жұмыс істемейтіндер және жұмысқа кіруге дайын еместер) 780,3 мың адамды құрады. Бұл 2000 жылға қарағанда 126,1 мың адамға немесе 14%-ға кем. Жұмыссыздық құрылымында әрбір екінші адам (56,7%) - әйелдер. Жұмыссыздардың басым бөлігі 15-39 жастағы адамдар, жастар арасындағы (15-24 жастағы) жұмыссыздық деңгейі 19,1%-ды құрады.

Ұзақ жұмыссыздық белгілері күшенуде. 2001 жылы әрбір үшінші жұмыссыз бір жылдан астам жұмыс іздеп келген. Ұзақ мерзімді жұмыссыздық деңгейі 7,6%-ды құрады. Жұмысқа орналасу талаптарының күрделенуде, бұл жұмыс тәжірибесі және қажетті біліктілігі жоқ жастар үшін жұмысқа орналасу мүмкіндіктерін төмендетеді.

Жұмыс орындарының тапшылығы жағдайында, әсіресе, еңбек рыногында неғұрлым төмен күйдегі мүгедектерді жұмыспен қамту проблемалары шиеленісуде.

Еңбек рыногындағы жағдайға мамандықтар және біліктілік санаттары бойынша жұмыс күшіне сұраныс пен ұсыныстың сәйкес келмеуі әсер етеді. Білікті жұмыс күші, әсіресе, жоғары білімді мамандар және жоғары білікті жұмысшы кадрлар санының

кемуімен бірге, халықтың кетуі салдарынан, кәсіптік даярланбаған адамдар саны өсуде. Сонымен бірге, жекелеген мамандықтар бойынша жоғары және орта кәсіптік білімі бар жұмыссыздардың әлеуеті сұраныссыз қалып отыр. Жұмыссыздар қатарында 100,4 мың адамның (12,9%) жоғары білімі, 338,4 мың (43,4%) - жалпы орта, 200,3 мың адамның (25,7%) орта кәсіптік білімі бар.

Ең алдымен, Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы мемлекеттерінен астыртын еңбек көші қазақстандық еңбек рыногына әсер етіп отырған проблемалардың бірі болып табылады. Көптеген қазақстандық кәсіпкерлер біліктілігі төмен шетел жұмыс күшінің арзандығынан астыртын еңбек іздеушілерді оңайлықпен жалдайды. Бұл теріс бәсекелестікке кезігіп отырған жергілікті халықтың жұмыспен қамтылуына әсер етіп, " көлеңкелі" сектордың және заңсыз жалдаудың кеңеюіне әкеледі.

Табысы төмен жұмыс орындарының басымдығымен, толымсыз жұмыспен қамтумен айқындалатын "жұмыс істеуші кедейлер" жалақысының төмен деңгейі кедейлік себептерінің бірі болып табылуда. Экономикалық қызмет түрлері бойынша жалақы айырмашылығы 6-7 есе болады, негізінен, еңбек өнімділігі және жұмыспен қамтылғандардың біліктілігі бойынша экономика салалары арасындағы айырмашылықтармен айқындалады.

Ерлер мен әйелдердің жұмыспен қамтылуындағы, олардың еңбекақысындағы айырмашылықтар, еңбек рыногындағы бәсекелестік қабілеттілігі әйелдердің кедейлігіне әсер ететін факторлар болып табылады. Әйелдер, әдетте, еңбекақысы төмен секторларда (денсаулық сақтау, білім беру әлеуметтік қызметтер саласы, мәдениет) жұмыс істейді. 1998 жылы әйелдердің орташа жалақысы ерлер жалақысының 75,8%-ін, 1999 жылы - 67,6%-ін, 2000 жылы 60,5%-ін 2001 жылы - 58,7%-ін құраған. Ерлер сектор ішінде мейлінше жоғары ақылы қызметтерге ие болып отырғандықтан, бұл үрдіс дәстүрлі "әйелдер" салаларында да сақталуда.

Ауылдық жерлерде және шағын қалаларда әйелдерді жұмыспен қамту проблемасы мейлінше өткір тұр. Жұмыссыз әйелдердің үштен бірі ауылдық жерде тұрады. Жұмысқа қабылдау кезінде орын алып отырған жынысы және жасы бойынша кемсітушіліктер зейнеткерлік жасы алдындағы адамдардың, әсіресе, әйелдердің кедейлік жағдайын тереңдетуде. Жұмыс берушілердің ер қызметкерлерді жалдауға көңіл бөлуінен, әйелдер жұмысқа орналасу кезінде проблемаларға жиі кезігуде. 2001 жылы ерлер арасындағы жұмыссыздық деңгейі - 8,9%-ды, әйелдер арасында 12,0%-ды құрады.

1.2.1.3. Шағын бизнес

Шағын бизнес кедейлікті еңсеру проблемаларын шешу шеңберінде халықтың әртүрлі санаттарына, соның ішінде оның әлеуметтік осал топтары - жұмыссыздарға, мүгедектерге, жалғызілікті аналарға, зейнеткерлерге, оралмандарға, босқындарға көмек

көрсетуге және жұмыс орындарын ұсынуға қабілетті. Шағын бизнестің тұрақты қызметі мемлекеттік бюджетке түсетін салық түсімдерінің өсуін қамтамасыз етеді және тиісінше, елдің әлеуметтік мұқтаждарына шығыстардың ұлғаюына ықпал етеді. Алайда , Қазақстанда ЖІӨ-де шағын бизнестің үлесі күні бүгінге дейін мардымсыз болып отыр .

2002 жылғы 1 сәуірдегі жағдай бойынша Қазақстанда 388 мыңнан аса шағын кәсіпкерлік субъектілері тіркелген, олар өндірілген өнімді сатудан және қызметтер көрсетуден 238,8 млрд. теңге сомасында табыс алған.

Сонымен бірге, қазіргі таңда қажетті қаражаттың және жергілікті өкімет органдары тарапынан ұйымдық қолдаудың болмау себептерінен халықтың кедей жігінің шағын бизнеске қатысуының төмен деңгейі орын алып отыр.

1.2.1.4. Қоғамдық жұмыстар

Жұмыссыздық деңгейі күрт өсіп отырған кезеңдерде еңбек рыногын реттеуде елеулі рөл атқармаса да, қоғамдық жұмыстар жұмыссыздарды әлеуметтік қолдауда және еңбек рыногындағы жағдайды бәсеңсітуде айтарлықтай рөл атқарады.

2001 жылы 132,5 мың адам қоғамдық жұмыстарға қатысты, 1997-2001 жылдар кезеңінде қоғамдық жұмыстармен айналысатын жұмыссыздар саны 113,6 мың адамға немесе алты есе өсті. Бұл жұмыссыздық жөніндегі жәрдемақылардың жойылуымен байланысты, мұның өзі бос жұмыс орындарының тапшылығы жағдайында қоғамдық жұмыстарды жұмыссыздардың көпшілігі үшін табыс алудың бірден бір мүмкіндігі етіп отыр.

2001 жылы қалаларды көгалдандырумен және көркейтумен, сондай-ақ аумақтарды жинастырумен байланысты жұмыстар қатысушыларының саны бойынша мейлінше бұқаралы болды. Оларға қоғамдық жұмыстарға қатысқан жұмыссыздардың жалпы санының 60%-ынан астамы қатысты.

Жылына екі айдан кем еңбек ету кезіндегі еңбекақының төмен деңгейі, сондай-ақ көпшілігінде тартымсыз дене еңбегі, оның мәніссіздігі жұмыссыздардың қоғамдық жұмыстарға қатысудан бас тартуының негізгі себептері болып табылады. Сондықтан мұндай жұмыстарға тек өте мұқтаж адамдар ғана өтініш береді.

1.2.1.5. Кәсіптік даярлау және қайта даярлау

2001 жылы кәсіптік даярлау және қайта даярлау курстарынан өткен жұмыссыздардың үлес салмағы небары 5,9%-ды құрады. Жұмыспен қамту мәселелері жөніндегі уәкілетті органдар еңбек рыногының қажеттіліктеріне, әсіресе, жаңа технологиялар қолдануды қажет ететін мамандықтар бойынша (мысалы, дәнекерлеушілер, тас қалаушылар, машинистер, құрылыс мамандықтары жұмысшыларын) уақытылы қарайласуға сәті келе бермейді. Жұмысшы және

инженер-техникалық мамандықтарға рынок сұранысы бойынша деректер базасы жоқ, экономика салалары бойынша білікті жұмысшылар мен мамандар қажеттілігін айқындау тұрғысында еңбек рыногына мониторинг жүргізілмейді, кадрлар даярлауда кәсіпорындар қорларын пайдалану жөнінде олармен ынтымақтастық нашар жолға қойылған.

Кәсіптік курстарды ұйымдастыру жағдайы аумақтық шашыраңқылықпен, нашар көлік қатынасымен және білім беру ұйымдарынан шалғайлығымен күрделеніп отырған ауылдық жерлерде қайта оқытылғандардың үлесі 2001 жылы барлығы 4,6%-ды құрады. Жастар еңбек ресурстарын толтырудың нақты көзі болып отырғанда, оқыған жастар санының төмендеу үрдісі байқалуда.

Республика өңірлерінде жұмыспен қамту мәселесі жөніндегі уәкілетті органдардың қаражаты есебінен жұмыссыздарды және қолы бос халықты оқыту үшін аймақтық орталықтар ретінде мемлекеттік кәсіптік мектептерді (лицейлерді) барынша пайдалану, олардың оқу-материалдық базасын жақсарту және инженер-педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру үшін шаралар қабылданбай келеді. Жастарға және жұмыссыз азаматтарға кәсіптік білім беру және қайта оқыту мәселелері жөніндегі өңірлік комиссиялар еңбек рыногы талаптарын ескере отырып, кадрлар даярлауды, қайта даярлауды және біліктілігін арттыруды жоспарлауда және ұйымдастыруда әлеуметтік әріптестердің іс-қимыл келісімділігін қамтамасыз етпейді.

1.2.1.6. Шағын кредит беру

Гранттар немесе шағын кредиттер беру жолымен табыстары төмен еңбекке қабілетті азаматтарға шағын кредит беру олардың өзін-өзі жұмыспен қамтуын және материалдық жағдайын жақсартуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1998 жылғы 12 ақпандағы N 103 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының ең аз қамтамасыз етілген азаматтарын шағын несиелендірудің 1998-2000 жылдарға арналған бағдарламасы аз қамтылған азаматтарға бизнес құруға 400 АҚШ доллары (баламалы) мөлшерінде шағым кредиттер бөлуді көздеген болатын. Бағдарламаның іске асырылуы пилоттық облыстарда (Алматы, Жамбыл, Қызылорда, Оңтүстік Қазақстан, Ақтөбе, Шығыс Қазақстан облыстарында, Қостанай облысының Арқалық қаласында) басталды. Сол уақытта қарыз қаражатын қайтарудың және қаржыландырудың тұрақты көздерінің дәл әзірленген тетіктерінің болмауы салдарынан бұл Бағдарлама толық көлемде орындалмады.

Аз қамтылған азаматтарды қолдау жөніндегі халықаралық және отандық ұйымдар, жеке және үкіметтік емес ұйымдар тарабынан гранттар беру арқылы шағын кредит берудің оң тәжірибесі бар.

1.2.2. Әлеуметтік сала

1.2.2.1. Демография және көші-қон

2002 жылдың басында Қазақстан халқы 14820,9 мың адамды құрады, соның ішінде халықтың 56,3%-ы - қалалық, 43,7%-ы ауылдық жерде тұрады. 2001 жылы халық саны 21 мың адамға азайды.

Тұтастай алғанда республика бойынша 2001 жылы жалпы туу коэффициенті 1000 адамға - 14,9 туылған бала, өлім коэффициенті 1000 адамға 10,0 жағдай болды.

2001 жылы халықтың табиғи өсімі 73,2 мың адам болды, бұл 2000 жылдағыдан 4,1 мың адамға көп.

Ересек топ (әйелдер үшін 58 жастан астам және ерлер үшін 63 жас) демографиялық тұрғыдан тікелей кедейлік қатерінде емес: шын мәнінде кедей үй шаруашылықтарындағы қартаң және кәрі халықтың үлесі жалпы іріктеудегіден төмен. Кедейлер арасында жастармен қатар орта жастағы адамдардың (31-40 жас) үлесі жоғары.

Қазақстандағы отбасының орташа мөлшері 3,6 адамды құрайды, алайда ол өңірлер бойынша ерекшеленеді. Негізінен, жергілікті халық тұратын оңтүстік-батыс өңірлерде отбасы құрамы үлкен.

2001 жылы аз қамтылған азаматтардың жалпы санының табысы ең төменгі күнкөріс деңгейімен төмен табыстары бар тұрғындардың 48,1%-ы 5 және одан да көп адамнан тұратын үй шаруашылықтарында тұрған. Осылайша, көп балалы отбасыларының кедейлер санатына қосылу қатері неғұрлым жоғары.

2001 жылы елдің көші-қон шығыны 94,3 мың адам болды, ол 2000 жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 23,5%-ға кеміді.

Мына облыстар (тиісті шектес мемлекеттерден келетіндердің есебінен): Маңғыстау, Оңтүстік Қазақстан, Алматы, Жамбыл, Қостанай және Шығыс Қазақстан облыстары мейлінше көші-қон қысымын бастан кешуде.

Жұмыссыздықтан, экологиялық проблемалардан туындаған көші- қон процестері кедейлік және жұмыссыздық деңгейіне айтарлықтай әсер етеді. Өңірлердің экологиялық қолайсыз жағдайлары (мысалы, бұрынғы Семей ядролық сынақ полигонының аумағы, Арал өңірі), ауыз судың жетіспеушілігі және басқа проблемалар халықты тұруға неғұрлым қолайлы аумақтарға өздігінен ауысуға мәжбүр етуде.

1.2.2.2. Халықтың медициналық көмекпен қамтамасыз етілуі

Реформалар барысында психологиялық күйзелістің, құнарсыз тамақтың және экологияның жиынтық әсері, әсіресе, халықтың кедей жіктеріне тән ауру түрлері бойынша олардың күрт өсуінің себебіне айналды.

Сәбилердің шетінеу көрсеткішінің төмендеуіне қарамастан, ол әлі де болса, жоғары деңгейде қалып отыр, жүкті әйелдердің 55%-ға жуығы қаны аздықпен ауырады.

Репродукциялық жастағы әйелдер аборт жасау салдарынан өз денсаулығына қауіп төндіруде.

1996 жылмен салыстырғанда 2001 жылы туберкулез ауруы 78,3%-ға өсті. Психотроптық заттарды пайдалану, психикалық ауытқулар, қатерлі ісіктер, жыныстық жолдармен берілетін аурулар салдарынан аурушаңдық деңгейі өте жоғары болып отыр.

Ауылдағы денсаулық сақтау жүйесі неғұрлым күрделі жағдайда тұр. 1990-2000 жылдары ауылдағы денсаулық сақтау жүйесінің жеткіліксіз деңгейде қаржыландырылуы және медицина қызметкерлерінің ауылдан кетуі ауылдағы медициналық ұйымдар желісінің қысқаруына және ауылдық жерлердің медицина кадрларымен қамтамасыз етілу деңгейінің төмендеуіне әкеліп соқты.

Ауыл халқына бастапқы медициналық-санитарлық көмекті жақсарту жөнінде соңғы жылдары қабылданған шаралар ауылдық денсаулық сақтау жүйесін дамытуды жақсартудың белгілі бір жолдарын белгілеуге мүмкіндік берді. 2002 жылға қарай барлық елді мекендер медициналық қызметкерлермен немесе медициналық ұйымдармен қамтамасыз етілді.

Дегенмен әсіресе, мемлекеттік секторда медициналық қызмет көрсету сапасы бұрынғыша төмен болып отыр. Ақылы медициналық көмек пен кепілді көлемі арасында дәл айырмасы болмауынан ақысыз медициналық көмектің кепілді көлемі ақылы қызметтермен ауыстырылуда, ақылы медициналық қызметтердің және дәрі-дәрмек құралдарының құны жоғары болуы, халықтың мемлекет кепілдік берген ақысыз медициналық қызметтер тізбесі туралы жеткіліксіз хабардарлығы орын алуда.

1.2.2.3. Білімге қол жеткізу

2002 жылы республиканың 554 елді мекенінде мектептер мүлдем болмаған, 625 ауылда - орта, ал 593 ауылда - негізгі мектеп болмаған. Осының салдарынан 25,5 мың бала күнделікті мектепке жеткізіп тұруды қажет етеді. Әсіресе қыс кезінде мектепке дейін күн сайын 3 километрден 40 километрге дейін жол жүру қажеттігі оқушылардың осы санатының сабаққа келмеуіне әкеп соғуда.

Мектептен тыс қалған балалар мен жастар арасында аз қамтылған және жағдайы нашар отбасылар өкілдері едәуір үлесті құрайды. Материалдық жағдайдың тұрақсыздығы, жұмыссыздық және мәжбүрлі көші-қон отбасы жағдайының бюджетіне әсер етуде және жекелеген отбасыларды балаларының білім алуына жұмсалатын қаражатты үнемдеуге мәжбүр етуде.

Аз қамтылған отбасы балалары, жетім балалар және денсаулығы әлсіреген балалар үшін ыстық тамақпен қамтамасыз ету мәселесі білімге қол жеткізумен байланысты елеулі проблема болып табылады. Тұтастай алғанда республика бойынша мектеп асханаларында аз қамтылған отбасылардың 186 мыңнан аса оқушысы тегін

тамақтанады, бұл олардың жалпы санының 12%-ы, 92 мыңнан аса оқушы (5%) арзандатылған тамақ алып отыр.

Білім берудің барлық сатыларында әйел жынысындағы оқушыларды қамту (6-дан 24 жасқа дейін) 71,6%, ал ерлер - 70,1% құрайды. Студенттер арасында қыздардың үлесі жас жігіттерге қарағанда, жоғары. Алайда, еңбек рыногында олардың жұмысқа орналасу мүмкіндіктері аз. Жоғары оқу орындарына түсе алмаған және қалада қалуды қалайтын ауылдан келген талапкерлер проблемасы өзекті күйінде қалып отыр. Ауылдық жерде алынған білім деңгейінің төмен болуы нәтижесінде ауыл жастары жоғары білім алуда бәсекеге түсе алмайды.

"Білім" мемлекеттік бағдарламасының іске асырылуы білім алуға қол жеткізуді жақсартуға ықпал етті. 1999 жылдан бастап мектепке дейінгі ұйымдар және жалпы білім беру мектептері санының біртіндеп өсуі байқалуда. Алайда, тұтынушылар үшін білім алу сапасы және олардың нақты құны, білім беру ұйымдарының материалдық-техникалық базасы және санитарлық жағдайы әлі де болса халықтың сапалы білімге қол жеткізуінде елеулі кедергі болып отыр.

1.2.2.4. Халықтың әлеуметтік осал топтарына мемлекеттік әлеуметтік көмек жүйесі

1999 жылы атаулы көмек көрсету өлшемі ретінде кедейлік шегін айқындаған "Ең төмен күнкөріс деңгейі туралы" Қазақстан Республикасы Заңының қабылдануына және жергілікті өкімет органдарына төлемдер мөлшерін белгілеу мүмкіндігінің берілуіне байланысты халықты әлеуметтік қорғау жүйесінде белгілі бір жақсару байқалған. Жергілікті жерлерде елді мекендердің әлеуметтік-еңбек карталарын жасау жолымен күнкөрісі төмен отбасыларды есепке алу және оларды дербестендіру жүзеге асырыла бастады.

Сонымен қатар халықты әлеуметтік қорғаудың қолданыстағы жүйесінің бірқатар кемшіліктері болды. Проблемалар қатарында халықты әлеуметтік қорғау мәселелері жөніндегі әр түрлі мемлекеттік органдар қызметінің нашар үйлестірілуін атап өткен жөн. Шешім қабылдаудағы көлеңкелік, әлеуметтік көмек алу мүмкіндіктері туралы ақпаратты тарату жүйесінің дамымағандығы, әлеуметтік қызмет көрсетуге мемлекеттік емес сектордың жеткіліксіз қатысуы айтарлықтай рөл атқарады.

2002 жылғы қаңтардан бастап "Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек туралы" Қазақстан Республикасы Заңының іске асырылуы неғұрлым мұқтаждарға мемлекеттік әлеуметтік көмек көрсетуге бағытталған.

2003 жылғы 1 қаңтарда 1171,2 мың адам немесе кедейлік шегінде өмір сүретін халықтың жалпы санының 90,4%-ға жуығы атаулы әлеуметтік көмек алушылар болған.

Көмектің осы түрін алушылар ішінде балалар - 56,7%, жұмыссыздар - 18,2%, жұмыс істейтіндер - 6,9%, мүгедектер - 1,7%, зейнеткерлер - 2,1%, өзге де алушылар 12,7%-ды құрайды.

1.2.3. Кедейліктің инфрақұрылымдық аспектісі

Инфрақұрылым материалдық және ақпараттық ресурстардан шалғайлық, қатынас құралдарының болмауы сияқты кедейліктің "табиғи" себептерін еңсеруге мүмкіндік береді. Ол, сондай-ақ, экономикалық белсенділікке ықпал етеді, рыноктарға және әлеуметтік саланың қызметтер көрсетуіне қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

1.2.3.1. Халықтың тұрғын үймен және коммуналдық қызметтер көрсетумен қамтамасыз етілуі

Өңірлер бойынша тұрғын үйдің әркелкі бөліну проблемасы орын алуда. Тұрғын үймен қамтамасыз етілу бойынша жоғары көрсеткіштер - халқы көшіп кеткен Қарағанды және Павлодар облыстарында (бір адамға шаққанда 17,8 және 17,3 шаршы м), төмен көрсеткіштер - Атырау және Маңғыстау (14,0 және 14,4 шаршы м) облыстарында байқалады. 89% үй шаруашылықтарының жеке тұрғын үйі бар, алайда оның тек 44%-ында коммуналдық жағдай жақсартылған. Қалаға қарағанда ауылдық жерлерде абаттандыру көрсеткіштері төмен.

Ақылы қызметтер көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық шығыстар үлесі 2000 жылғы 51%-ға қарағанда 2001 жылы 53%-ды құрады. Халықтың төлем қабілетінің төмендігінен тұрғын үйді ағымдағы ұстау үшін төлемсіздік деңгейі жоғары күйінде қалып отыр.

Күнкөрісі төмендерге тұрғын үй беру арқылы көмек беру жүйесі проблеманы біршама жеңілдетеді. Тұтынушылардың жалпы берешектерінде халықтың борыштары 16 млрд. теңгені (61%) құрайды, бұл жекелеген өңірлерде үй шаруашылықтарын электр жарығынан ағытып тастаудың басты себебі болып табылуда. Ауыл шаруашылығында электр тұтыну көлемінің қысқаруы ауылдық электр желілері тиімділігінің төмендеуіне және тарифтердің жоғарлауына, электр қуатын беруде іркілістерге әкеп соқтырды.

1.2.3.2. Халықтың сумен қамтамасыз етілуі

Суға қол жеткізу кедейліктің негізгі индикаторларының бірі болып табылады. Халықтың аурушаңдық деңгейі көп жағдайда ауыз сумен жабдықтау жай-күйінің нашарлауына байланысты.

Ел халқының құбырдағы сумен қамтамасыз етілуі 74% болды. Осыған қарамастан, жұмыс істеп тұрған су құбырларының саны азаюда және олардың санитарлық-техникалық жай-күйі нашарлауда. Тұтастай алғанда республика бойынша

су құбырларының 13,3%-ы жұмыс істемейді, 23,4%-ы санитарлық-техникалық талаптарға жауап бермейді.

Халықтың 50%-ға жуығы минеральдығы және керметілігі бойынша нормативтерге сай келмейтін ауыз суды пайдаланады, 3,9% ауыз суының сапасы бактериологиялық көрсеткіштер бойынша стандарттарға сәйкес келмейді. Жерасты суларының үдемелі ластануы су көздерінің сапалық көрсеткіштерінің төмендеуіне әкеліп соғуда. Орталықтандырылмаған су көздерінен және ашық су қоймаларынан алынған суды тұтыну деңгейі жоғарылап келеді. Тасымалданып әкелінетін суды пайдаланатын халықтың үлесі артуда. Бір миллионға жуық ауыл халқы ауыз суы ретінде тазартылмаған суды және үй шаруашылықтарында, көбіне, егістіктің және мал шаруашылығы фермаларының қалдық суларымен ластанған өзендердің суын пайдаланады.

Республиканың оңтүстік өңірлерінде судың болмауы жер телімдерін тиімсіз пайдалануға әкеліп соғуда.

1.2.3.3. Халықтың жолмен, көлікпен, байланыс қызметтерін көрсетумен қамтамасыз етілуі

1997-2001 жылдар аралығында жол қатынастарының жалпы желілеріне қосылған қатқыл төсеніштi жолдармен байланыспаған ауылдық елді мекендердің үлес салмағы (36,8-дан 23.9%-ға дейін) төмендеді. Қазақстанда жолаушылар тасымалымен қамтамасыз етудің орташа деңгейі тым төмен - 30%, бұл шалғай аймақтағы тұрғындардың әлеуметтік қызмет түрлеріне қол жеткізу мүмкіндігін шектейді.

Республикада қызметтер көрсету түрлерінің ең төменгі әлеуметтік-кепілді мөлшерін алу үшін жолдың нашарлығы салдарынан өңірдің әрбір тұрғыны көтеруге мәжбүр апта сайынғы өнімсіз шығындар жоғары күйінде қалып отыр.

Көлік тасымалдарына халықтың төлем қабілеттілік сұранысының қысқаруы жол бағыттарының жалпы санының азаюын және барын кішірейтуді туғызды. Жекелеген селолық аудандарда аз қоныстанған елді мекендер көлік қатынасынан үзіліп қалған, бұл кедейлердің жағдайын одан әрі нашарлатуда.

Халыққа көрсетілетін ақылы қызметтер құрылымында байланыс қызметі 11,6%-ды құрайды, ауылда халықтың төлем қабілетсіздігінен телефон станцияларының қысқару үрдісі және байланыс қызметін пайдаланудан бас тартудың артуы байқалуда.

1.2.4. Кедейліктің өңірлік және экологиялық аспектілері

1.2.4.1. Кедейліктік өңірлік ерекшеліктері

Қазақстан аумағы бойынша кедейліктің таралуында елеулі өңірлік ерекшеліктер бар , бұл ең алдымен табыстың өңіраралық саралануынан байқалуда. Республика өңірлерінің орташа жалақы деңгейі бойынша саралануы үш еседен астам мөлшерде болып отыр.

Жоғары экономикалық көрсеткіштер кедейлердің жағдайының жақсаруынан әрдайым көрініс таба бермейді. Мысалы, халықтың жан басына шаққанда жалпы өңірлік өнімнің ең жоғары көрсеткіштерінің біріне ие Маңғыстау облысында кедей тұрғындардың ең жоғары үлесі байқалуда.

Сонымен бірге облыстар ішінде халықтың ақшалай табыстарында едәуір айырмашылық бар. Әсіресе ауылдық аудандарда халқының 46,2 %-ын кедейлер құрайтын Маңғыстау облысында жалақының мұнай өндіру өнеркәсібіндегі ең жоғары және ауыл шаруашылығындағы ең төмен мөлшерінің арасындағы оның алшақтығы 18 есені немесе Атырау облысында мұнай өндіруші Жылыой ауданы мен ауылдық Махамбет ауданының арасындағы алшақтық 9 есені құрайды.

Сондықтан қаражат тиімді түрде қайта бөлінбесе, экономикалық өсу өздігінен халықтың жағдайын жақсартудың кепілі бола алмайды.

Өңірлер кедейлік деңгейі жөнінен де, жұмыспен қамтылу деңгейі жөнінен де ерекшеленеді. Өңірлерде жұмыс күшіне сұраныстың құлдырауы көбіне олардың әлеуметтік-экономикалық даму ерекшеліктерімен, қайта құрылымдау, өндірісті техникамен қайта жарақтандыру қарқынымен және басқа да көптеген факторлармен айқындалады.

1.2.4.2. Шағын қалалардағы халық кедейлігі

Шағын қалаларда кедейлік деңгейі жоғары күйінде қалып отыр. Тоқырауға ұшыраған шағын қалаларда халықтың жан басына шаққандағы ақшалай табысы орташа республикалық деңгейден 30-50% төмен.

Шағын қалаларда кедейліктің өсуі негізінен өндірістің ұзақ уақыт құлдырауынан (шағын және орташа қалаларда әртүрлі себептермен кәсіпорындардың барлығы 40%-ға жуығы тоқтап тұр) және соның салдарынан жұмыссыздықтың жоғары деңгейінен; бюджет қаражатының және инвестициялардың жетіспеуінен, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылым жай-күйінің күрт нашарлауынан, халықтың жекелеген топтарының төлем қабілетінің төмен болуы салдарынан коммуналдық қызметтер ұсынудағы іркілістерден туындап отыр.

Шағын қалалардағы экономикалық белсенді халықтың үлесі орта есеппен 58%-ды құрайды. Жалпы жұмыссыздықтың деңгейі 47%-ға жетеді. Жағдай біліктілігі төмен жұмыс күшінің үлес салмағының жоғары болуы себепті ушыға түсуде. Кадрлар даярлаудың, шағын қалалардың әлеуетін жақсартуға және білікті жұмыс күшімен толықтыруға ықпал ететін оқу орындарының желісі нашар дамыған.

1.2.4.3. Ауылдық жерлердегі халық кедейлігі

Кедей халықтың негізгі бөлігі ауылдық жерлерде тұрады. 2001 жылы ауылдағы кедейліктің тереңдігі және өткірлігі сияқты өлшемдер қаладағы 5,3%-ға және 2,2%-ға қарағанда тиісінше 13,5%-ды және 6,0%-ды құрады. Әсіресе өмір сүрудің әуелден қолайсыз экологиялық жағдайлары орташа республикалық деңгейді алсақ та, орташа облыстық деңгейді алсақ та іс жүзінде барлық әлеуметтік өлшемдер бойынша межеулікке түрткі болатын тоқыраған селолық аудандарда өткір ахуал қалыптасып отыр.

Ауыл тұрғындарының номиналды ақшалай табыстары қала тұрғындарынан екі есе төмен. Соңғы бес жыл бойы ауылшаруашылық өндірісі қызметкерлерінің жалақысы елдегі ең төменгі жалақылардың бірі болып келді.

Ауылдың еңбекке қабілетті әрбір бесінші тұрғыны жұмыспен қамтылмаған. 2001 жылы ауылда жұмыспен қамтылу 35,3%-ды құрады. Аграрлық еңбек рыногы тар өрісті мамандық қызметкерлерінен - механизаторлардан, малшылардан, агрономдардан, зоотехниктерден тұрады, олардың жұмыспен қамтылуы көбінесе өндірістің маусымдылығымен айқындалады.

Ауылда денсаулық сақтау мен білім берудің базалық әлеуметтік қызметтеріне қол жеткізу деңгейі бойынша ахуал күрделі күйінде қалып отыр; шаруашылық ішіндегі жолдарды, коммуникацияларды күтіп ұстау нашарлап кетті, халықтың көші-қоны етек алды.

Ауыл шаруашылығының өндіріс құралдарын, энергоресурстар және материалдар беруші аралас салаларға экономикалық тәуелділігі, ауыл шаруашылығы өнімін өңдеу, оны сақтау және тасымалдау базасының дамымауы, салада кірістің төмен болуына байланысты инвестициялар салудың тартымсыздығы ауылдық жердегі халықтың кедейлігіне әсер етуде.

1.2.4.4. Халық кедейлігінің экологиялық аспектісі

Қолайсыз экологиялық ахуал халықтың кедей топтарының тұрмысына едәуір әсерін тигізуде. Осындай негізгі факторлар ретінде судың, ауаның ластануын, шөлейттенуді атауға болады.

Сумен жабдықтау проблемасы мен кедейлік бір-бірімен өзара байланысты. Қазақстанның көптеген облыстарында халық қауіпсіз ауыз сумен жеткілікті мөлшерде қамтамасыз етілмеген. Ауыл халқын ауыз сумен қамтамасыз етудің орташа республикалық көрсеткішінің жыл сайынғы төмендеуі 3,5%-ға жетіп отыр, бұл халық денсаулығына, атап айтқанда жұқпалы аурулардың, тырысқақ, сүзек, А вирусты гепатитінің таралуы салдарынан келеңсіз әсер етуде.

Атмосфералық ауаның ластануы халық арасында аурулардың таралуына зор әсер

ететін қауіпті факторлардың қатарына жатады. Мысалы, мұнай өндірілетін аудандарда ілеспе газды жалындатып жағу, күкіртті ашық ауада сақтау орын алуда. Жекелеген аудандарда қалдық қоймаларының радиоактивтік және уытты қалдықтары тозаңданып, шаң болып ауаға ұшып жатыр. Арал теңізі өңірлерінде тартылған теңіз түбінен уытты тұздар ауаға көтеріліп, адамдар мен жануарлардың денсаулығына кері әсерін тигізіп отыр, сондай-ақ су мен топырақты ластауда.

Қазақстанның кең-байтақ аумағы әскери полигондар қызметінен және ғарыш техникасын ұшырудан зардап шекті. Семей ядролық сынақ полигонында өткізілген ядролық жарылыстар салдарынан сәуле ауруына ұшырағандар саны жарты миллион адамға жетті, 2 миллион гектарға жуық ауылшаруашылық жері радиоактивтік ластануға ұшырады.

Екінші қайтара тұздану, шөлейттену салдарынан егістік жерлер құнарлылығының төмендеуі халықтың тұрмыс деңгейіне, өсімдік шаруашылығы өнімінің шығымдылығына және жалпы түсіміне, мал басына және мал шаруашылығының өнімділігіне кері ықпал ететін бірқатар экономикалық проблемалар туғызуда. Санитариялық-экологиялық жағдайлардың нашарлауы өз кезегінде халықтың еңбек және зияткерлік әлеуетін төмендетеді.

Кедейлік халықты табиғи ресурстарды жөн-жосықсыз пайдалануға мәжбүр етуде. Көмір, газ, электр қуатын сатып алуға қаражаты жоқ халық сексеуілдерді, тоғайларды, қалқанды орман белдеулерін жаппай кесуде. Киік және басқа да тұяқты жануарларға қатысты қаскер аңшылық етек алуда. Ауылдың кедей халқы көбінесе тозған және мардымсыз суарылатын жерлерде шаруашылық жүргізуге мәжбүр және агрохимиялық және ирригациялық іс-шаралар мен ресурс үнемдейтін технологияларды пайдалануға мүмкіндіктері жоқ.

1.2.5. Қоғам институттарының халықтың кедейлік деңгейін төмендетудегі рөлі

1.2.5.1. Мемлекеттік органдардың халықтың кедейлік деңгейін төмендетудегі қызметінің тиімділігі

Мемлекет кедейлік деңгейін төмендетуде басты рөл атқарады. Бұл, біріншіден, бизнеспен айналысу үшін қолайлы жағдайлар, оның ішінде салық, инвестициялық ахуал жасаудан, қаржылық және институционалдық инфрақұрылым жасаудан, соның ішінде кәсіпкерлік субъектілері үшін бәсекелестікті дамытуға қолайлы жағдайлар жасаудан көрінеді. Екіншіден, әлеуметтік даму саласында да (денсаулық сақтау, білім беру, әлеуметтік қамсыздандыру), қоғамдық инфрақұрылымды (қоғамдық объектілер, жолдар құрылысы, көлікпен қамтамасыз ету) қалыптастыру да халыққа мемлекеттік қызмет түрлерін көрсету бойынша бюджеттің шығындарын жоспарлаудан көрінеді. Үшіншіден, халықтың әлеуметтік осал топтарын тікелей әлеуметтік қорғаудан көрінеді.

Соңғы жылдары әлеуметтік салада мемлекеттік қызметтер көрсету тиімділігін арттыру жөнінде шаралар қолданылды. Жаңа зейнетақы жүйесіне көшу жүзеге асырылды және әлеуметтік төлемдерді төлеу ретке келтірілді.

Елдің әлеуметтік-экономикалық даму басымдықтарын көрсететін бағдарламалы, нысаналы бюджет қалыптастыру қамтамасыз етілді. Бюджет мемлекеттің ағымдағы мұқтаждарын орындауға бағытталған бағдарламалар жүзеге асырылатын ағымдағы бюджетке және экономикаға бөлінетін инвестицияларға жұмсалатын шығындарды қамтитын даму бюджетіне бөлінеді.

Сонымен бірге бағдарламалардың нақты нәтижелерін қадағалау және олардың тиімділігін бағалау тетіктері одан әрі жетілдіруді қажет етеді. Сондай-ақ әсіресе шалғайдағы ауылдық аудандарда бастапқы медициналық-санитариялық көмек, сапалы орта жалпы білім беру сияқты халыққа базалық қызметтер көрсетуге әкімшілік ету жетілдіруді қажет етеді.

Көрсетілетін қызмет түрлерінің сапасы төмен, ол қаражаттың жоқтығына емес, орталық деңгейде де, жергілікті деңгейде де жоспарлаудың жеткілікті дәрежеде тиімді болмауына байланысты болып отыр.

Инфрақұрылым нысандарын салу бойынша рентабельді жобаларды таңдаудағы басқару шешімдері әрдайым өзін өзі ақтай бермейді.

Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек көрсету тетігін одан әрі жетілдіру қажет.

Денсаулық сақтау, білім беру қызметкерлерінің мемлекет кепілдік берген тегін қызмет түрлеріне ақы алу оқиғалары кездесіп қалады, ал бұл кедейлердің жағдайын қиындататыны белгілі.

1.2.5.2. Үкіметтік емес ұйымдардың және кәсіподақтардың кедейлікті төмендетудегі рөлі

Үкіметтік емес ұйымдар (ҮЕҰ) әлеуметтік мәні бар шын мәнінде алуан түрлі бағдарламаларды, оның ішінде кедейлікті еңсеруге тікелей немесе жанама бағытталған бағдарламаларды іске асырумен айналысады.

ҮЕҰ жұмыспен қамтуға жәрдемдесу, шағын кредит беру, кәсіпкерлікті дамыту, қайырымдылық жасау, халықтың мұқтаж топтарына әлеуметтік қолдау көрсету, дене мүшесінің, психологиялық проблемалары бар адамдарды оңалту, түзеу жұмысы, үмітсіз ауру адамдармен, қатер топтарымен жұмыс жүргізу (нашақорлар, маскүнемдер, қараусыз балалар), адам құқығын қорғау, экология сияқты және басқа да бағдарламаларды іске асыруға қатысады.

Кәсіподақтар Қазақстанда әлеуметтік реформаларды енгізуге бағытталған жұмыстарға келісімдер және келіссөздер арқылы қатысады. Қазіргі кезде жалданып жұмыс істейтін адамдардың еңбек, әлеуметтік-экономикалық құқықтарын қорғау

жөніндегі шаралар жүйесі, кәсіподақ бірлестіктерінің қызметі жеткілікті дәрежеде тиімді емес.

"Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік әріптестік туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес барлық деңгейдегі мемлекеттік органдардың өкілдері, жұмыс берушілер және қызметкерлер арасында мүдделерді келісіп алу жүйесі тиісті дәрежеде дамымай келеді. Республикалық комиссияда шетел инвесторлары қатарынан жұмыс берушілер тарабының өкілі болмай отыр, олар да Қазақстан заңдарын бұзушылыққа жол береді. Республика өңірлерінің көпшілігінде әлеуметтік әріптестік комиссиялары формальды жұмыс істейді, орын алып отырған проблемаларды шешуге, барлық мүдделі мәселелер бойынша әріптестердің хабардарлылығын қамтамасыз етуге, жүргізілетін жұмыстың жариялылығын қамтамасыз етуге бағдарланбаған.

1.2.5.3. Жеке меншік сектордың кедейлік деңгейін төмендетудегі рөлі

Кедейлік деңгейін төмендетуде жеке меншік секторы елеулі рөл атқарады. Ол халықтың еңбекке қабілетті бөлігін жұмыспен қамту және күнкөрісі төмендерге қайырымдылық көмегін көрсету жолымен қоғамдағы әлеуметтік шиеленісті төмендетуге ықпал етеді.

Жұмыс берушілерді жұмыс орындарын, оның ішінде халықтың әлеуметтік осал топтары үшін жұмыс орындарын құруға ынталандыру мүмкіндіктері толық дәрежесінде пайдаланылмайды.

Қайырымдылық бағдарламалары республикада жеткілікті деңгейде дамымай отыр. Олар қазіргі уақытта осы қызметті реттейтін нормативтік құқықтық базаның болмауы салдарынан бақылаусыз дамуда.

1.2.5.4. Кедейлердің шешімдер қабылдаудағы рөлі

Әлемдік тәжірибе жергілікті халықтың қатысуымен және көмекті тікелей алушылар - халықтың әлеуметтік осал топтарын тартып, жергілікті деңгейде нақты мақсаттарды шешуге арналған бағдарламалардың кедейлікті төмендетуде ең тиімді бағдарламалар болып табылатынын көрсетуде. Қазіргі уақытта кедей халық өзінің проблемаларын шешуге байланысты бағдарламаларды әзірлеуге және орындауға тартылмаған. Бұл қолданыстағы бағдарламалардың сол кедейлердің қажеттері мен мүмкіндіктерін жете есепке алмау салдарынан өз мақсаттарына жиі қол жеткізе алмайтындығын білдіреді.

Халықаралық зерттеулер, сондай-ақ Қазақстан бойынша зерттеулер қоғамның әртүрлі жіктері кедейлікті түрліше түсінетіндіктеріне айғақ болады. Кедейлік көбінесе білімінің төмен болуымен және өз проблемаларының себептерін қаз-қалпында бағалаудағы қиындықтармен байланыстырылады. Іс жүзінде, егер кедейлерге

себептерді түсінуде көмек көрсетілсе, өз мүдделерін білдіру және ақпарат алу мүмкіндігі берілсе, олар өз проблемаларын шешіп, кедейлікке тиімді түрде қарсы тұра алар еді.

2. БАҒДАРЛАМАНЫҢ МАҚСАТЫ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕРІ

Осы бағдарламаның мақсаты халықтың тұрмыс деңгейіне әсер ететін негізгі экономикалық және әлеуметтік факторларды жақсарту жөніндегі шаралар кешенін іске асыру есебінен кедейлік деңгейін төмендету болып табылады.

Алға қойылған мақсатқа қол жеткізу үшін Бағдарламада мынадай міндеттерді шешу көзделген, олар:

жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету және кәсіпкерлікті Дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау;

қосымша жұмыс орындарын құру, ақылы қоғамдық жұмыстар ұйымдастыру, жұмыссыздарды кәсіптік оқыту, біліктілігін арттыру және қайта даярлау есебінен жұмыспен қамтуға жәрдемдесудің белсенді шараларын одан әрі дамыту және жетілдіру ;

денсаулық сақтау, білім беру салалары, инфрақұрылым (таза ауыз суы, коммуналдық қызметтер, көлік инфрақұрылымы) қызметтерінің тиімділігін және оларға халықтың қол жетімділігін арттыру;

халықтың әлеуметтік осал топтарына атаулы әлеуметтік көмек көрсету тетіктерін жетілдіру;

елде кедейлікті төмендетуде мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру;

қоғамның барлық институттарының: мемлекеттік органдардың, кәсіби одақтардың, жеке сектордың және үкіметтік емес ұйымдардың, оның ішінде кедей халықтың мүддесін білдіретін бірлестіктердің кедейлік проблемаларын шешуге қатысуы мен бірлесіп іс-қимыл жасауын жандандыру.

Қазақстанда кедейлікті азайту жөніндегі міндеттерді шешу:

елдің заңнамасын одан әрі жетілдіру жолымен кәсіпкерлік еркіндігін қамтамасыз ету;

қолданылатын шаралардың тиімділігін және үнемділігін арттыру (қажетті нәтижелерді аз шығындармен қамтамасыз ету);

мемлекеттік органдардың халыққа қызметінің ашықтығын және есеп беруін қамтамасыз ету;

кедейліктің өңірлік, гендерлік, жас шамасы және басқа да ерекшеліктерін есепке алу;

көмек көрсетуде әлеуметтік әділдікті және атаулылықты қамтамасыз ету;

елдегі кедейлік жай-күйін объективті бағалауды қамтамасыз ету қағидаттары негізінде жүзеге асырылады.

Бағдарламаның мақсаттарына қол жеткізу үшін мынадай индикаторлар белгіленеді:

Р/с N	Көрсеткіш	Өлшем бірлі. гі	2000 жыл факт	2001 жыл факт	2002 жыл бағалау	Болжам 2003 ж.	Болжам 2004 ж.	Болжам 2005 ж.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Халықтың жан басына шаққанда алынатын жалпы ішкі өнім	АҚШ долла. ры	1230,2	1494	1631	1736	1869	2028
2	Табыстары ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен халықтың үлесі	%	31,8	28,4	27,0	25,0	23,0	20,0
3	Жұмыссыз. дық деңгейі	-//-	12,8	10,4	9,4	9,0	8,5	8,1
4	Экономикалық белсенді халыққа шаққанда шағын кәсіпкерлік саласында істейтіндер. дің үлесі	-//-	22	23	24	25	26	27
5	Шағын кредит алған азаматтар саны	мың адам	4,0	1,4	6,6	23,2	23,7	24,3
6	Кәсіби даярлауға,							

	қайта даярлауға және біліктілігін арттыруға жіберілген жұмыссыз. дар саны	мың адам	12,8	21,3	20,4	21,2	22,3	23,7
7	Қоғамдық жұмыстарға қатысқан жұмыссыз. дар саны	-//-	116,4	132,5	134,0	135,0	136,0	137,0
8	Ауыз сумен қамтамасыз етілмеген халықтың үлесі:							
	қалалық		15	14	13	11	9	6
	ауылдық	%	29	27	25	22	20	15
9	Ауылдық жердегі пәтер телефондары жоқ отбасылар үлесі*	-//-	81,4	78,9	77,9	77,5	77,1	76,4
10	5-6 жастағы балалардың мектеп алды даярлығымен қамтылу деңгейі	-//-	70	82	82	85	90	90
11	Туберкулез. ден қайтыс болу	100 мың адамға	26,6	24,5	25,4	24,6	23,9	23,2
12	Туберкулез. бен ауру	100 мың адамға	153,2	155,7	170,7	168,0	165,0	160,0
13	Сәбилер өлімі	1 мың тірі						

	туылғанға	19,6	19,4	19,4	19,0	18,8	18,6
14	Аналар өлімі 100 мың тірі туылғанға	60,9	48,6	66,4	62,4	60,2	50,6
15	Халықтың алдағы өмірінің орташа ұзақтығы, жылдар соның ішінде: саны	65,4	65,6	66,4	66,6	67,0	67,4
	ерлер	59,8	60,3	60,3	60,6	61,3	62,0
	әйелдер	71,3	71,1	72,1	72,2	72,3	72,5

---

* жедел деректер

3. КЕДЕЙЛІКТІ АЗАЙТУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

3.1. Кедейлікті сипаттайтын көрсеткіштерді жетілдіру жөніндегі шаралар

Кедейлікті сипаттайтын көрсеткіштерді жетілдіру үшін:

азық-түлік және азық-түліктік емес тауарлар мен қызмет түрлеріне (тұрғын үйді күтіп ұстау, көліктік шығыстар) жұмсалатын нақты шығындарды ескере отырып, ең төменгі күнкөріс деңгейі мен құрылымына талдау жасау;

денсаулық сақтау және білім беру қызметтеріне қол жетімділігі дәрежесін мейлінше дәл көрсететін индикаторларды айқындау немесе әзірлеу және оларды статистикалық есептілік жүйесіне енгізу;

сумен жабдықтау қызметтерін көрсетуіне, коммуналдық қызметтер көрсетуіне, көлік инфрақұрылымына қол жетімділігі индикаторларын әзірлеу қажет.

3.2. Халықтың әлеуметтік осал топтарында кедейлікті азайту жөніндегі шаралар

Табысы төмен және көп балалы отбасыларының балалары Табысы төмен отбасыларды мемлекеттік қолдау "Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек туралы" Қазақстан Республикасының Заңы шеңберінде жүзеге асырылатын болады. Жалпыға

бірдей міндетті орта білім қорынан қаржы бөлу әртүрлі көздерден алынатын деректердің (үй шаруашылықтарын зерттеу, әлеуметтік карталар, ата-аналардың өтiнiштерi) көмегімен айқындалған көп балалы кедей отбасыларының үлесіне сәйкес сараланған және негізделген түрде жүргізілуі тиіс.

Ұзақ уақыт бойы жұмыссыз жүргендер

Қоғамдық жұмыстарды, кәсіпкерлікке үйретуді, кәсіптік қайта оқытуды және қайта даярлауды ұйымдастыру, әлеуметтік оңалту жөнінде жұмыстар жүргізу кезінде ұзақ уақыт бойы жұмыссыз жүргендерге басым көңіл бөлінеді.

Оқымайтын және жұмыс істемейтін жастар

Оқымайтын және жұмыс істемейтін жастарды анықтау және оларды еңбек пен әлеуметтік өмірге, оның ішінде олар үшін тартымды қызмет салаларына тарту жөнінде шаралар қабылдау.

Оқымайтын және жұмыс істемейтін жастарды еңбекке, спортқа және өнерге тарту арқылы оларды есірткі мен алкоголь тұтынудан, қылмыстық топтарға қатысудан сақтандыру мақсатында олармен ақпараттық және насихат жұмыстарын ұйымдастыру.

Жалғызілікті қариялар

Үкіметтік емес және басқа да ұйымдарды жалғызілікті қарияларға күтім жасауға тарту жөніндегі жұмысты жандандыру. Оларға көмек көрсету жөнінде әлеуметтік қызметтер құру мүмкіндігін қарастыру.

Мүгедектер

Мүгедектерді еңбек қызметіне тарту үшін жағдайлар жасау, олардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға жәрдемдесетін инфрақұрылымды жетілдіру есебінен олардың толыққанды өмірге қатысу мүмкіндіктерін кеңейту.

Мүгедектерді оңалтудың техникалық құралдарымен қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдану.

Межелік топтар

Межелік топтар арасында кедейлікті азайтуға бағытталған негізгі шаралар алдын алу шаралары болып табылады. Атап айтқанда, үкіметтік емес ұйымдарды тарта отырып, мектептерде, интернаттарда, арнаулы мекемелерде, оңалту орталықтарында және бас бостандығынан айыру орындарында алдын алу жұмысын күшейту қажет. Межелік топтарға жататын адамдарды тиімді әлеуметтік бейімдеуге жәрдемдесетін нормативтік құқықтық база әзірлеу қажет. Межелік топтардың қоғам өміріне теріс ықпалын азайту жөнінде арнайы іс-шаралар жүргізу керек.

Халықтың әлеуметтік осал топтарының межеленуін азайту мақсатында бас бостандығынан айыру орындарынан босаған адамдарды Уақытша оңалту және бейімдеу орталықтарының және белгілі бір тұрағы жоқ адамдарға арналған Әлеуметтік бейімдеу орталықтарының жұмыс істеп тұрған желісін жетілдіру қажет.

3.3. Республикада халықтың кедейлік деңгейін азайту жөніндегі шаралар

3.3.1. Экономиканың дамуы және кедейлікті азайту

3.3.1.1. Экономикалық өсуді қамтамасыз ету және кедейлікті азайту

Экономиканың одан әрі дамуын және кедейлікті азайтуды қамтамасыз ету үшін:

инновациялық процестерді ынталандыру, еңбек өнімділігін арттыру, жаңа жұмыс орындарын құру арқылы экономиканың одан әрі дамуы үшін жағдайлар жасау;

бизнес ашу және оны дамыту үшін оңайлатылған тәртіп және қолайлы жағдайлар жасау;

заңнаманы жетілдіру, инфрақұрылымды жақсарту, лизингтік қатынастар негізінде ауыл тауар өндірушілерін материалдық-техникалық қамтамасыз ету жүйесін құру, ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің кредит ресурстарына қол жетімділігін қамтамасыз ету, ауыл халқының нарықтық сауатын көтеру, ауыл шаруашылығының біртұтас ақпараттық-маркетинг жүйесін жетілдіру есебінен аграрлық сектордың өнімділігін арттыру үшін жағдайлар жасау арқылы оны одан әрі дамыту жөнінде шаралар қабылдау;

мемлекеттік бюджет қаражаты есебінен ұсталатын мемлекеттік органдар мен мекемелер қызметкерлерінің жалақысын кезең-кезеңмен арттыру;

салық салынатын базаны арттыру мақсатымен экономиканың "көлеңкелі" секторының көлемін қысқарту жөнінде шаралар қабылдау, жасырын бизнес, шаруашылық субъектілердің табыстарды жасырып қалу факторларының алдын алу, анықтау және жою жөніндегі шараларды күшейту;

кедейлік проблемаларын шешуде облыстардың әлеуетін пайдалану тиімділігін арттыру;

ҮЕҰ-ды және кедей халықты шешімдер қабылдау процесіне тарту арқылы экономикалық өсуді және әлеуметтік әділдікті қамтамасыз ету үшін әлеуметтік әріптестік тетігін жетілдіру қажет.

3.3.1.2. Жұмыспен қамтуды арттыру және жұмыссыздықты азайту

Еңбек рыногындағы ахуалды жақсарту мақсатында мынадай шаралар қабылдау:

1) республикалық деңгейде:

жұмыс күшін өзара алмасу мақсатында өңірлердегі еңбек рыногының мониторингін жүргізу;

жұмыс орындарын құруға жұмыс берушілерді ынталандыру жөнінде шаралар

қолдану;

экономиканың қажеттіліктерін ескере отырып, кәсіби даярлау және қайта даярлау курстарын ұйымдастыру арқылы жұмыс күшінің біліктілігін арттыру;

халықтың өзін-өзі жұмыспен қамтуына мониторинг жүргізу жүйесін құру жөнінде шаралар қабылдау;

2) жергілікті деңгейде:

еңбек рыногында белсенді саясат жүргізу жөніндегі шараларды жалғастыру;

жұмыспен қамту мәселелері жөніндегі уәкілетті органдар жанында өңірдегі еңбек рыногына мониторинг жүргізу, соның ішінде ұзақ уақыт бойы жұмыссыз жүргендерді есепке ала отырып жүргізу;

үйде еңбек етуді қоса алғанда, бос орындар бойынша ақпараттық дерекқорды жетілдіру және бос орындар жәрмеңкелерін тұрақты түрде өткізіп тұру;

жұмыспен қамту мәселелері жөніндегі уәкілетті органдардың жұмыссыздарға олардың еңбек құқықтары мәселелері бойынша консультация беру жөнінде қызмет көрсетуі;

жұмыспен қамту, еңбекақы төлеу және еңбек жағдайлары мәселелерін шешуде әлеуметтік әріптестіктің рөлін арттыру қажет.

Мақсатты топтардың өкілдерін жұмыспен қамтуға жәрдемдесу мақсатында:

жұмыспен қамту мәселелері жөніндегі нормативтік құқықтық базаны жетілдіру;

жұмыс берушілерді мүгедектерді жұмысқа қабылдауын ынталандыру тетіктерін әзірлеу;

жаңа жұмыс орындарын құру кезінде еңбек рыногының сұранысын ескеру;

әсіресе ауылдық жерлерде ұлттық көркем және басқа да кәсіпшіліктерді дамытуға көмек көрсету;

жергілікті атқарушы органдардың, ҮЕҰ-ның бірлескен күш-жігерімен әлеуметтік бейімдеу, өзін-өзі қолға алу, белсенділік жөнінде халықаралық тренингтер ұйымдастыру қажет.

Өңірлік деңгейде жұмыссыздық деңгейін төмендету жөніндегі мақсаттарға қол жеткізу үшін жергілікті атқарушы органдарға мынадай индикаторлар белгіленеді:

пайызбен

N N	Өңірдің атауы	Жұмыссыздық деңгейі			
		2002 ж.	болжам		
		баға	2003 ж.	2004 ж.	2005 ж.
1	Ақмола	9,0	8,5	8,2	7,7
2	Ақтөбе	11,1	10,5	9,6	8,3

3	Алматы	9,7	9,6	9,5	9,3
4	Атырау	12,3	11,7	11,4	11,1
5	Шығыс Қазақстан	7,3	7,2	7,1	7,0
6	Жамбыл	12,1	11,4	10,8	10,0
7	Батыс Қазақстан	11,5	11,0	10,7	10,4
8	Қарағанды	8,5	8,3	7,8	7,5
9	Қостанай	13,3	12,9	12,6	12,1
10	Қызылорда	9,0	8,1	7,3	7,2
11	Маңғыстау	10,0	8,8	7,7	6,5
12	Павлодар	8,4	7,9	7,6	7,4
13	Солтүстік Қазақстан	8,0	7,2	6,6	6,4
14	Оңтүстік Қазақстан	9,3	9,0	8,5	8,2
15	Алматы қаласы	9,5	8,9	8,5	8,0
16	Астана қаласы	7,2	5,4	4,1	3,0
17	Қазақстан Республикасы	9,4	9,0	8,5	8,1

3.3.1.3. Шағын бизнесті дамыту

Орын алып отырған кемшіліктерді жою және шағын кәсіпкерлікті дамытуға қолайлы жағдайлар жасау үшін:

Қазақстан Республикасында шағын кәсіпкерлікті дамытудың және қолдаудың 2003-2005 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын іске асыру;

жергілікті атқарушы органдар тарапынан қолдау көрсету арқылы халықтың кедей жіктерінің шағын бизнеске қатысуға қол жетімділігін қамтамасыз ету;

бизнес жүргізу және кәсіпкерлік қызметпен айналысу негіздеріне оқыту орталықтарын құру жөніндегі жұмысты күшейту;

тоқтап тұрған кәсіпорындарды және тиімділігі аз өндірістерді белгіленген тәртіппен кейіннен шағын кәсіпкерлік субъектілеріне бере отырып, оларды сегменттеуді одан әрі жалғастыру;

бизнес-инкубаторлар құру жөніндегі жұмысты жалғастыру, сондай-ақ бұл үрдіске үкіметтік емес ұйымдарды тартуды жандандыру;

шағын кәсіпкерлік саласына кредиттік ресурстар тартуға ықпал ету;

өзін-өзі қамтушыларға өз ісін ұйымдастыруда арнайы көмек шараларын әзірлеу қажет.

3.3.1.4. Қоғамдық жұмыстардың тиімділігін арттыру

Қоғамдық жұмыстардың тиімділігін арттыру мақсатында мынадай шаралар қабылдау:

өңірлердің ерекшеліктерін ескере отырып, қоғамдық жұмыстар ұйымдастыру жүйесіне экономикалық қажеттілік сипатын беріп, оны жетілдіре түсу;

аудан, қала, ауыл инфрақұрылымын дамытуға бағытталған қоғамдық жұмыстарды басым түрде ұйымдастыру;

қоғамдық жұмыстар бойынша берешектерге жол бермеу;

ауылдық жерлерде қоғамдық жұмыстар ұйымдастыруды жандандыру;

кедейлердің қоғамдық жұмыстарға қатысуына мониторинг жүргізу тетігін жетілдіру ;

халықтың неғұрлым осал топтары үшін (кәмелетке толмаған балалар тәрбиелеуші жалғызілікті көп балалы ата-аналар, зейнетке шығуына екі жылы қалған зейнет алдындағы жастағылар, мүгедектер) қоғамдық жұмыс түрлерін көбейту қажет.

3.3.1.5. Кәсіби даярлауды және қайта даярлауды жақсарту

Жұмыссыздарды кәсіби даярлау және қайта даярлау жүйесінің пәрменділігін арттыру мақсатында мынадай шаралар қабылдау:

облыстық, қалалық, аудандық еңбек рыноктарының жұмыс күшіне қажеттілігіне жүйелі түрде мониторинг жүргізіп тұру;

жергілікті еңбек рыногындағы қажеттілікті ескере отырып, жұмыссыздарды кәсіби даярлау және қайта даярлау жүйесін жетілдіру;

бастауыш кәсіптік білім беретін мемлекеттік мекемелерінің материалдық-техникалық базасын сақтау және дамыту жөнінде шаралар қабылдау;

жергілікті деңгейде жұмыссыздарды даярлау және қайта даярлау қажеттілігін айқындауға, әзірлеуге және өткізуге ықпал ету мақсатында ұйымдардың, кәсіби одақтардың, ҮЕҰ-дың, жергілікті атқарушы органдардың, оқу орындарының ынтымақтастығын ынталандыру;

жұмысшылар мен мамандар даярлауды реттеу мақсатында еңбек рыногындағы сұраныс құрылымының өзгеру үрдістерінің орта және ұзақ мерзімді болжамдау әдістемесін әзірлеу;

еңбек құқығына міндетті түрде оқыта отырып, шаруашылықты нарықтық сипатта жүргізуге оқытудың неғұрлым тиімді білім беру бағдарламаларын қамтитын оқудың жаңа нысандары мен әдістерін қалыптастыру;

мүгедектерді оқыту жөнінде арнайы шаралар әзірлеу;

ауыл қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және олардың жаңа мамандықтар алуы үшін жағдайлар жасау;

еңбек рыногының қажеттіліктеріне сәйкес шағын қалаларда оқу-өндірістік курстар ұйымдастыру қажет.

3.3.1.6. Микрокредит беруді кеңейту жөніндегі шаралар

Елде микрокредит берудің пәрменді жүйесін құру мақсатында: "Микрокредиттік ұйымдар туралы" Қазақстан Республикасының Заңын қабылдау; микрокредиттеу схемаларын барынша орталықсыздандыруды қамтамасыз ету; елде микрокредиттік ұйымдардың (банк операцияларының жекелеген түрлерін жүргізуге құқығы бар банктік емес құрылымдар) қызметі үшін қолайлы жағдайлар жасау;

микрокредит ресурстарын беру рыногындағы сұраныс пен ұсыныстың теңдестігіне талдау жүргізу;

микрокредиттеудің негізгі мақсатты топтарын айқындау;

халықтың әлеуметтік осал топтарына, әсіресе әйелдерге - жалғызілікті және көп балалы аналарға гранттар мен кредиттерді басым түрде беруді қамтамасыз ету;

өз бизнесін ұйымдастыруда ауыл әйелдеріне (оқыту, микрокредиттеу), әйелдер басқаратын шағын кәсіпорындарға қолдау көрсету жөнінде шаралар қолдану;

микрокредит берудің табысты практикасының мысалдарын белсенді түрде насихаттау қажет.

3.3.2. Әлеуметтік саланы дамыту

3.3.2.1. Демографиялық және көші-қон факторларының кедейлікке әсерін бәсеңдету жөніндегі шаралар

Демографиялық факторлардың кедейлікке әсерін бәсеңдету мақсатында мынадай шараларды қолдану:

Әзірленіп жатқан Қазақстан Республикасының демографиялық және көші-қон саясатының 2004-2010 жылдарға арналған бағдарламасында көп балалы отбасыларын қолдау жөнінде шаралар көздеу;

аналардың репродукциялық денсаулығын нығайту жөніндегі шараларды көздеу;

әсіресе көп балалы отбасылар саны көп аудандарда халықтың отбасын жоспарлау жөніндегі ақпаратқа қол жетімділігін жақсарту;

халықтың репродукциялық жүйесіне қатысты ауруларды алдын ала анықтауды және емдеуді қамтамасыз ету қажет.

Көші-қонның кедейлікке ықпалын төмендету мақсатында мынадай шаралар қолдану:

ауыл халқын жұмыспен қамтуға жәрдемдесу жөнінде арнайы шаралар дайындау және жүзеге асыру, ауылдың әлеуметтік инфрақұрылымын нығайту жолымен көші-қон орын алып отырған жерлерде жұмыспен қамтудың нәтижелі болуын қамтамасыз ету;

еңбек көші-қонын реттеу тетігін жетілдіру;

оралмандарды жайғастыруға және жұмысқа орналастыруға, олардың келіп қоныстанған жерлерде олардың жергілікті әлеуметтік ортаға бейімделуіне барынша

көмек көрсету;

көшіп келу квотасы бойынша қоныс аударған оралмандарды қабылдау, орналастыру, жайғастыру және тұрғын үймен қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету;

босқын ретінде танылған адамдардың әлеуметтік ортаға кірігуі және олардың шыққан мемлекеттеріне өз еркімен қайтып оралуы үшін жағдайлар жасалуын қамтамасыз ету қажет.

3.3.2.2. Халықтың денсаулық сақтау қызметтеріне қол жетімділігін жақсарту жөніндегі шаралар

Халықтың денсаулық сақтау қызметтеріне қол жетімділігін жақсарту үшін:

халыққа тегін көрсетілетін медициналық көмектің кепілді көлемінің орындалуын қамтамасыз ету;

медицина қызметкерлерін ауылдық жерде жұмыс істеуге тарту жөнінде шаралар қолдану;

әсіресе ауылдық жерде аурулардың алдын алуға бағдарланған бастапқы медициналық-санитариялық көмекті, сондай-ақ бірінші кезекте - халықтың әлеуметтік осал топтары үшін медициналық көмектің жаңа ұйымдық нысандарын (мысалы, күндізгі стационарлар, үйдегі стационарлар, ауылдық жердегі медициналық көмектің, оның ішінде дәрі-дәрмекпен көмектесудің ұтқыр нысандары) басым дамыту;

қалалық және ауылдық жерлер бөлінісінде әйелдердің акушер- гинекологтармен, акушеркалармен және балалардың бала дәрігерлерімен қамтамасыз етілу нормативтерін әзірлеу;

өмірлік маңызы зор дәрілік заттардың айналымына мемлекеттік бақылауды күшейту және дәрілік заттардың құнын арзандату мақсатымен отандық фармацевтика өнеркәсібін дамыту;

туберкулезбен, қаны аздықпен және басқа да әлеуметтік маңызы бар аурулармен күрес жүргізу тиімділігін арттыру;

бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалана отырып салауатты өмір салтын насихаттауды күшейту;

әсіресе жастар арасында ЖҚТБ/АҚТҚ-ның алдын алу жөнінде түсіндіру жұмысын жүргізу;

омыраумен тамақтандырудың кеңейтілген бағдарламаларын іске асыру, сондай-ақ тыныс жолдарының вирустық және ішек инфекцияларының, балалар тамағы рационындағы йод және темір тапшылығының алдын алу және басқа да шаралар есебінен сәбилер мен балалар өлімінің алдын алуды қамтамасыз ету;

аналар өлімін азайту жөнінде шаралар қабылдау;

отбасын жоспарлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөнінде шаралар әзірлеу;

денсаулық сақтаудың мемлекеттік емес секторын одан әрі дамыту жөнінде шаралар қабылдау қажет.

3.3.2.3. Халықтың білім беру қызметтеріне қол жетімділігін жақсарту

Халықтың білім беру қызметтеріне қол жетімділігін жақсарту үшін:

бірінші кезекте ауылдық жерде жалпы білім беру мектептері желісін дамыту;

мектепке дейінгі және мектептен тыс білім беру ұйымдары, бастауыш және орта кәсіптік білім беру оқу орындары желісін дамыту;

барлық үлгідегі интернат мекемелері желісін кешкі мектептер, оқу-консультациялық пункттер желісін дамыту;

ауылдық жердегі шалғай аудандардың бастауыш және орта кәсіптік білім беру оқу орындарының оқушыларын жатақханаларға орналастыру мәселесін шешу;

балаларды мектептерге кідіріссіз жеткізуді және оларды сабақтан кейін үйлеріне алып келуді қамтамасыз ету;

біліммен қамтылмаған мектеп жасындағы балаларды анықтау және оларды мектепке қайтару үшін жұртшылықтың кеңінен тартылуын қамтамасыз ету;

оқу орындарына бармай жүрген мектеп жасындағы балаларды есепке алу тетігін жетілдіру;

әлеуметтік жағынан осал отбасыларының балалары үшін жалпыға бірдей міндетті орта білім беру қорларының қаражаты есебінен жалпы білім беретін мектептерде ыстық тамақ берілуін кеңейту;

әлеуметтік осал отбасыларының балаларына киім-кешек, оқу құралдарын сатып алуда көмек көрсету;

әлеуметтік осал отбасыларының балаларына жергілікті бюджеттер есебінен жазғы демалыс ұйымдастыру;

жалпыға бірдей міндетті орта білім беру қорларына бюджет қаражатының дер кезінде және толық аударылуын қамтамасыз ету;

қараусыз балаларға арналған уақытша ұстайтын баспана-үйлерінің жұмыс істеп тұрған желісін жетілдіру қажет.

3.3.2.4. Халықтың әлеуметтік осал топтарына мемлекеттік әлеуметтік көмек көрсету жүйесін жетілдіру

Халықты әлеуметтік қорғаудың қазіргі жүйесін талдау негізінде мынадай шаралар қолдану:

отбасының әлеуметтік-демографиялық көрсеткіштерін барынша нақты талдау негізінде мұқтаждықты, кіріс, мүлік деңгейін және мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек көрсетудің басқа да өлшемдерін бағалау әдістерін жетілдіру;

ең төменгі жалақы мөлшерін ең төменгі күнкөріс деңгейіне дейін кезең-кезеңмен жеткізу;

халықты әлеуметтік қорғаумен айналысатын мемлекеттік органдар арасында функцияларды үйлестіруді күшейту және айқын бөлу есебінен әлеуметтік көмек бағдарламаларын әкімшілік басқару тиімділігін арттыру;

әлеуметтік төлемдер алушыларды сәйкестендірудің бірыңғай жүйесін әзірлеу және олардың тіркелімін практикаға енгізу;

халықтың тұрмыс деңгейін арттыруға бағытталған әлеуметтік бағдарламалардың тиімділігін бағалау әдістемесін жетілдіру;

жинақтаушы зейнетақы жүйесін дамытудың нормативтік құқықтық базасын жетілдіру;

көмек алушыларды тұрмыстық проблемаларды шешуде бастамашылық пен тапқырлық танытуға ынталандыратын, әлеуметтік масылдық пиғылды болдырмауға бағытталған тетіктер әзірлеу;

тұрмыстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдер мен балалар үшін дағдарыс орталықтарын құру қажет.

3.3.3. Инфрақұрылымды дамыту

3.3.3.1. Халықтың тұрғын үймен және коммунальдық қызметтермен қамтамасыз етілуін жақсарту жөніндегі шаралар

Халықтың тұрғын үймен және коммунальдық қызметтермен қамтамасыз етілуі үшін :

халықтың тұрғын үй жағдайларын жақсарту үшін ұзақ мерзімді несие беру жүйесін жетілдіру;

тұрғын үйлерді және әлеуметтік сала объектілерін қайта жаңарту және салу жобаларын әзірлеу мен іске асыру кезінде дене мүмкіндіктері шектеулі азаматтар үшін жағдайлар көздеу;

ауылдық жерде электр энергиясын тұрақты беруді қамтамасыз ету, сондай-ақ электр тұтынуды есепке алу жүйелерін енгізу жөнінде шаралар әзірлеу;

ауылдық елді мекендерді газдандыру жөнінде шаралар қолдану;

табиғи монополиялар субъектілерінің ұсынылатын қызметтерге бағалар мен тарифтер белгілеуінің ашықтығы мен негізділігін қамтамасыз ететін олардың қызметіне мониторинг жүргізу жүйесін жетілдіру қажет.

3.3.3.2. Халықты сумен қамтамасыз етуді жақсарту жөніндегі шаралар

Халықты сумен, соның ішінде таза ауыз сумен қамтамасыз етуді жақсарту жөніндегі шаралар Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2002 жылғы 23 қаңтардағы N 93 қаулысымен бекітілген 2002-2010 жылдарға арналған "Ауыз су" салалық бағдарламасы шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Аталған Бағдарламаға сәйкес ел халқының кедейлігін азайту мәселелері мынадай шараларды іске асыру арқылы шешімін табатын болады, олар:

мейлінше мұқтаж елді мекендерді сумен қамтамасыз ету және ауыз сумен, коммунальдық-тұрмыстық және шаруашылық сумен жабдықтауды жақсарту жөнінде бірінші кезектегі шараларды әзірлеу;

республикалық және жергілікті инвестициялық жобалар шеңберінде іске асырылатын ауыз сумен жабдықтау объектілерін оңалту және салу жобаларын, су шаруашылығы бойынша жобаларды басым қаржыландыруды қамтамасыз ету;

табиғи су тоғандары мен су көздерінен шалғай республиканың ауылдық елді мекендері мен өңірлерін сапалы ауыз сумен қамтамасыз ету үшін магистральдық топтама су құбырлары мен сумен жабдықтау объектілерін жөндеу және қайта жаңарту;

ауыл шаруашылығын орнықты жүргізу және су ресурстарын тиімді пайдалану жөнінде халыққа көмек көрсетуге бағытталған Қызылорда облысының су пайдаланушылар қауымдастығының тәжірибесін қолдану жөнінде шаралар қабылдау;

ауыз су көздері қатты ластанған аудандарда (Атырау, Маңғыстау, Қызылорда облыстары, Алматы және Оңтүстік Қазақстан облыстарының жекелеген аудандары) халықтың қолы жететіндей бағамен бөтелкеге құйылған су өндірісін ұйымдастыру мәселелерін пысықтау;

су шаруашылығы объектілерін қайта жаңартуға және пайдалануға бағытталған қаражаттың мақсатты пайдаланылуына бақылауды күшейту;

қайталанбалы және айналмалы сумен жабдықтауды барынша пайдаланып ресурстар үнемдейтін технологиялар енгізу кәсіпорындарда айналмалы және қайта пайдаланылатын су көлемін ұлғайту.

3.3.3.3. Халықты жолмен, көлікпен, байланыс қызметтерімен қамтамасыз етуді жақсарту жөніндегі шаралар

Халықты жолмен, көлікпен және байланыс қызметтерімен қамтамасыз етуді жақсарту үшін:

ауылдық елді мекендермен байланыстырылатын автомобиль жолдарын оңалтудың және салудың өңірлік бағдарламаларын қабылдау;

республика өңірлерінде денсаулық сақтау, білім беру, мәдениет, спорт салаларының мемлекет кепілдік берген қызметтерін алатын орындарға көлікпен баруға тұрғындардың барынша аз уақыт жұмсауын қамтамасыз ететін нормативтер әзірлеу;

елді мекендердің тыныс-тіршілігін қамтамасыз ету объектілерін қолдауға,

жергілікті маңызы бар автомобиль жолдарын қайта жаңартуға, инфрақұрылымды дамытудың әлеуметтік маңызы бар жобаларын іске асыруға бағытталған жергілікті инвестициялық жобаларды басыңқы жобалар ретінде айқындау;

телекоммуникация қызметтерінің ең төменгі жиынтығын айқындау және оларды халқының адам саны 200 және одан да көп ауылдық елді мекендер тұрғындарына ұсынуды қамтамасыз ету;

почта байланысы қызметтерінің ең төменгі жиынтығын айқындау және олардың шалғайдағы ауылдық және халқы аз елді мекендер тұрғындарына сапалы берілуін қамтамасыз ету;

ауылдық емдеу-сауықтыру ұйымдарын (фельдшерлік-акушерлік пункттер, ауылдық дәрігерлік амбулаториялар, ауылдық учаскелік ауруханалар) телефондандыру қажет.

3.3.4. Өңірлік деңгейдегі кедейлікті азайту және қолайсыз экологиялық факторлардың кедейлікке әсері

3.3.4.1. Өңірлік деңгейдегі кедейлікті азайту жөніндегі шаралар

Облыстардың әлеуметтік және экономикалық даму деңгейлеріндегі айырмашылықтарды қысқарту арқылы тұрмыс деңгейіндегі өңіраралық теңсіздікті кеміту кедейлікті азайтудың маңызды факторы болып табылады, ол үшін:

жаңа жұмыс орындарын құру және халықты жұмыспен қамтуды қамтамасыз ету мақсатында экономикасы шикізат бағытындағы өңірлерде өңдеуші өндірістерді дамыту жөнінде шаралар қолдану;

даму келешегі бар экономикасы тоқыраудан өңірлерде отандық және шетелдік инвестицияларды тарту жөнінде шаралар әзірлеу;

Қазақстан аумағында тұратын жеріне қарамастан әлеуметтік көмектің заңнамамен белгіленген түрлеріне халықтың бірдей қол жетімділігін қамтамасыз ету;

адамдардың тиімсіз өндіріс аймақтарынан тұруға және жұмысқа қолайлы өңірлерге көшуіне ықпал ететін шаралар әзірлеу;

кедейлікті азайту жөніндегі өңірлік бағдарламалар шегінде кедейлік шегінен төмен деңгейде тұратын азаматтардың санын азайтуды қамтамасыз ету қажет.

Өңірлік деңгейдегі кедейлікті азайту жөніндегі мақсаттарға қол жеткізу үшін жергілікті атқарушы органдарға мынадай индикаторлар белгіленеді:

адам саны

N N	Өңірдің атауы	Кедейлік шегінен төмен деңгейде тұратын азаматтар саны (жылдың соңына)

№		2002 ж.	2003 ж.	2004 ж.	2005 ж.
1	Ақмола	44376	35501	28401	22721
2	Ақтөбе	92518	74014	59212	47369
3	Алматы	160000	128000	102400	81920
4	Атырау	67056	53645	42916	34333
5	Шығыс Қазақстан	166937	133550	106840	85472
6	Жамбыл	136645	109316	87453	69962
7	Батыс Қазақстан	60511	48409	38727	30982
8	Қарағанды	72961	58369	46695	37356
9	Қызылорда	145853	116682	93346	74677
10	Қостанай	52794	42235	33788	27031
11	Маңғыстау	26118	20894	16716	13372
12	Павлодар	61687	49350	39480	31584
13	Солтүстік Қазақстан облысы	56637	45310	36248	28998
14	Оңтүстік Қазақстан облысы	117195	93756	75005	60004
15	Алматы қаласы	18806	15045	12036	9629
16	Астана қаласы	15400	12320	9856	7885
17	Қазақстан Республикасы	1295494	1036395	829116	663293

Кедендік шегінен төмен деңгейде тұратын азаматтардың санын 2003 жылдан 2005 жылға дейінгі, кезеңдер 632201 азаматқа азайту жоспарланып отыр.

Кедейлік шегінен төмен деңгейде тұратын еңбек жасындағы азаматтар санын шағын несие беру, жұмыс орындарын құру, кәсіби оқу, әлеуметтік жұмыс орындарын құру арқылы жұмыспен қамту саласында белсенді іс-шаралар жүргізу есебінен азайту көзделіп отыр.

Сонымен бірге өңірлерде кедейлік шегінен төмен деңгейде тұратын табысы аз азаматтардың санын сондай-ақ зейнетақылар, жәрдемақылар және ең төменгі еңбекақы мөлшерін ұлғайту есебінен азайту көзделіп отыр.

3.3.4.2. Шағын қалалардағы кедейлікті азайту

Шағын қалалардағы кедейлікті азайту үшін мынадай шаралар қолдану:

әр қаланың ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін басшылыққа ала отырып, шағын қалаларды дамыту бағдарламасын әзірлеу;

экономикалық тиімділік өлшемін басшылыққа ала отырып, экономикасы тоқыраған

шағын қалаларға инвестициялық көмек көрсетуді қамтамасыз ету;
тиімсіз кәсіпорындарды қайта құрылымдап, олардың негізінде қажетті ресурстары бар жаңа перспективалы өндірістер ашу;
өндірісті әртараптандыруды қамтамасыз ету;
таратылған кәсіпорындар негізінде шағын кәсіпкерлікті дамытуды қамтамасыз ету;
шағын қалаларға біліктілігі жоғары кадрларды тарту үшін жағдайлар жасау және ынталандыру;
ҮЕҰ тарапынан бизнес-орталықтар мен бизнес-инкубаторлар ұйымдастыруда көмек көрсету қажет.

3.3.4.3. Ауылдық жерлердегі кедейлікті азайту

Жалпы алғанда аграрлық саясатты және атап айтқанда, кірістерді қалыптастыру саясатын жетілдіру ауылдағы кедейлікті азайтудың басым бағыттары болуға тиіс, ол үшін:
несие саясаты арқылы ауылшаруашылық тауар өндірушілерін мемлекеттік қолдауды қамтамасыз ету;
ауылшаруашылық техникасының лизингін дамыту;
ауылшаруашылық өнімдерін сатып алу орындарының желісін дамытуға жәрдемдесу;
келешегі жоқ өңірлерден дамып келе жатқан өңірлерге, аудан орталықтарына және шағын қалаларға ішкі көші-қонды ынталандыру жөнінде шаралар қолдану;
ауылшаруашылық өндірісі мамандарын даярлау үшін кәсіби мектептер (лицейлер) желісін сақтау және дамыту жөнінде шаралар қолдану;
ауылдық несие серіктестіктерінің дамуы үшін жағдайлар жасау;
өзін өзі жұмыспен қамту саласы ретінде жеке қосалқы шаруашылықты дамыту үшін жағдайлар жасау;
қол жетімді жергілікті шикізат пен табиғи материалдарды пайдаланып, дәстүрлі қол өнері мен ұсақ кәсіпшіліктерді дамыту үшін жағдайлар жасау;
ауыл тұрғындарына бөлінген егістік жерлерді пайдалану тиімділігіне талдау жасау және жерді өңдеуде, тұқым, тыңайтқыштар, жанар-жағар май материалдарын сатып алуда көмек көрсету;
ауылдық аудандарда сатып алу-дайындау орындарын ұйымдастыруда көмек көрсету қажет.

3.3.4.4. Халық кедейлігіне экологиялық факторлардың қолайсыз әсерін төмендету жөніндегі шаралар

Халық кедейлігіне экологиялық факторлардың әсерін төмендету мақсатында:
экологиялық ахуал және халық денсаулығына қатердің болуы туралы шынайы және

толық ақпаратқа халықтың кеңінен қол жетімділігін қамтамасыз ету;

халық арасында табиғи ресурстарға, соның ішінде жануарлар мен өсімдіктер дүниесіне ұқыпты қарау қажеттілігі туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу;

меншік нысандарына қарамастан табиғат пайдаланушылардың - заңды және жеке тұлғалардың экологиялық талаптарды орындауына бақылауды күшейту;

табиғи ресурстарды кешенді пайдаланудың ғылыми негізделген схемаларын қолдану қажет.

3.3.5. Қоғам институттарының халықтың кедейлік деңгейін төмендету жөніндегі қызметін жақсарту шаралары

3.3.5.1. Мемлекеттік органдардың кедейлік деңгейін төмендету жөніндегі қызметін жетілдіру шаралары

Кедейлікті азайтуда мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру үшін:

халықты әлеуметтік қорғаудың нормативтік құқықтық базасын одан әрі жетілдіру жөнінде шаралар қолдану;

халықтың тұрмыс деңгейіне пәрменді мониторинг жүргізуді қамтамасыз ету және оны арттыру жөнінде барабар шараларды дер кезінде қолдану;

әлеуметтік нормативтер негізінде ел халқын әлеуметтік сала қызметтерімен (білім, денсаулық сақтау, мәдениет және спорт) қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдану;

әлеуметтік бағдарламаларды іске асыруға бағытталған бюджет қаражатының дер кезінде және толық аударылуын қамтамасыз ету;

алғашқы медициналық көмек, негізгі білім беру қызметтерін, атаулы әлеуметтік көмек көрсетуге бағытталатын қаражаттың мақсатты жұмсалуына бақылауды күшейту, бағалаудың нақты рәсімдері мен өлшемдерін пайдалана отырып, мониторинг жүйесін енгізу;

табиғи монополиялар субъектілері шығындарының құрамын қалыптастыру кезінде ең алдымен олардың негізділігін, тұтынушылар үшін тарифтердің ашықтығы мен әділдігін ескеретін амалдарды жетілдіру;

экономикалық қызметтің рұқсаттық жүйесін одан әрі ырықтандыру жөнінде шаралар қолдану, есептеме беру жүйесі мен рәсімін оңайлату;

кедейлікті азайту мәселелері бойынша мемлекеттік органдар мен мүдделі қоғамдық бірлестіктер арасында диалог жүргізу практикасын енгізу;

қоғамдық бірлестіктерді тарта отырып, кедейлікті азайту мәселелері жөнінде тұрақты жұмыс істейтін консультативтік-кеңесші комиссиялар құру;

қалаларда және басқа да елді мекендерде коммерциялық емес ұйымдар түрінде кедейлік проблемалары бойынша үйлестіру орталықтарын құруды ынталандыру;

бұқаралық ақпарат құралдарын, соның ішінде жеке бұқаралық ақпарат құралдарын

кедейлікті азайту мәселелері бойынша оң тәжірибені насихаттауға тарту;
мемлекет, ҮЕҰ және жеке құрылымдар тарапынан халықтың әлеуметтік осал топтарын әлеуметтік қолдаудың қазіргі нысандары туралы ақпарат тарату жөнінде белсенді ақпараттық-насихат жұмысын жүргізу қажет.

3.3.5.2. Үкіметтік емес ұйымдар мен кәсіби одақтар бірлестіктерінің кедейлік деңгейін төмендету жөніндегі қызметке қатысу шаралары

Үкіметтік емес ұйымдар мен кәсіби одақтардың кедейлік деңгейін төмендету жөніндегі қызметін жетілдіру мақсатында:
мұқтаж адамдардың нақты санының негізінде кедейлерді қолдауға бюджеттік қажеттіліктерді қалыптастыру кезінде ҮЕҰ-ың қатысуын қамтамасыз ету;
мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмекке қаражатты іске асыру кезінде ҮЕҰ көмегімен мониторинг жүйесін ұйымдастыру;
"Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес өңірлер әкімдері құратын учаскелік комиссиялардың құрамына міндетті түрде ҮЕҰ мен кәсіподақтардың өкілдерін енгізу;
кедейлікті азайту мәселелері бойынша нормативтік құқықтық кесімдер әзірлеу жөніндегі жұмыс топтарына қоғамдық бірлестіктердің өкілдерін тарту;
үкіметтік емес жастар ұйымдарының қатысуымен білім беру сапасы саласында зерттеулер жүргізу;
батыс елдерінің тәжірибесі бойынша Қазақстанда әлеуметтік қызметкерлер институтын құру жөнінде шаралар жүйесін әзірлеу;
бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалана отырып, қызметкерлердің еңбек құқықтары және кәсіби одақтардың рөлі жөнінде пікір алысулар ұйымдастыру;
мектептерде жаңа нарықтық еңбек қатынастарына оқытудың жаңа бағдарламаларын әзірлеу, қолданыстағы бағдарламаларға өзгерістер енгізу;
"Әлеуметтік әріптестік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының орындалуына бақылауды күшейту, кедейлікті еңсеру тетіктерінің бірі ретінде әлеуметтік әріптестіктің үш жақты комиссияларын пайдалану;
шағын несие беру саласында жұмыс істейтін үкіметтік емес ұйымдардың шағын несие беру қызметінің оң тәжірибесін тарату қажет.

3.3.5.3. Жеке сектордың кедейлікті азайту жөніндегі қызметке қатысу шаралары

Жеке сектордың республикада кедейлік деңгейін төмендетудегі қызметін жақсарту үшін:
инвестор жұмыс істейтін өңірде әлеуметтік жауапкершілікті неғұрлым айқын бөлу үшін орталық, жергілікті өкімет органдары мен ірі инвесторлар арасында

келісім-шарттар жасасу кезінде қоғамдық тыңдаулар өткізу;
жұмыс берушілерді жұмыс орындарын, соның ішінде халықтың әлеуметтік осал топтары үшін жұмыс орындарын құруға ынталандыру мүмкіндіктеріне талдау жасау;
жұмыссыздарды жұмысқа қабылдау және оқыту кезінде кәсіпорындарды ынталандыру жөнінде шаралар қолдану;
кәсіптік даярлау және қайта даярлау курстарын ұйымдастыру кезінде мамандарға қажеттілікті айқындауға жұмыс берушілерді тарту;
халықтың әлеуметтік осал топтары үшін тиімді жобаларды қаржыландыру үшін ірі компаниялардың несие (шағын несие) беруі арқылы олардың әлеуетін пайдалану;
халықтың әлеуметтік осал топтарына қайырымдылық іс-шаралары нысанында әлеуметтік көмек жүйесін дамыту қажет.

3.3.5.4. Халықтың әлеуметтік осал топтарын шешімдер қабылдау процесіне тарту жөніндегі шаралар

Халықтың әлеуметтік осал топтарын шешімдер қабылдау процесіне тарту мақсатында:
жергілікті мәні бар маңызды проблемаларды шешу кезінде халықтың әлеуметтік осал топтарымен консультациялар өткізуді дағдыға айналдыру;
аумақтарды дамытудың басым бағыттарын айқындау, сондай-ақ көрсетілетін көмектің мониторингін ұйымдастыру және тиімділігін бағалау кезінде халықтың әлеуметтік осал топтарының пікірлерін ескеру қажет.

4. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ТЕТІКТЕРІ

Бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарында белгіленген іс-шараларды кезең-кезеңмен орындау көзделген. Іс-шаралардың кешенділігі орталық және жергілікті атқарушы органдардың, жұмыс берушілер бірлестіктері мен кәсіби одақтардың, үкіметтік емес ұйымдардың қызметін барынша үйлестіріп, мүмкіндіктерін шоғырландыруға мүмкіндік береді.
Бағдарламаны іске асыру тетігінің тиімділігін әлеуметтік-экономикалық қызметтің барлық бағыттары бойынша мақсатты бағытталған және келісілген іс-қимылдармен қамтамасыз ету көзделіп отыр. Сондықтан Бағдарламаны іске асырудың нақты шаралары мен тетіктері сондай-ақ ел экономикасының тиісті салаларының дамуын көздейтін басқа салалық бағдарламаларда да көрініс табатын болады.
Сонымен қатар барлық облыстарда, Астана және Алматы қалаларында кедейлікті азайту жөнінде осындай өңірлік бағдарламалар әзірленетін болады.
Бағдарламаның мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу Қазақстан Республикасы Үкіметінің оның іске асырылуына тұрақты мониторинг жүргізуі арқылы бақыланатын болады, ол орталық деңгейде де, өңірлік деңгейде де жүзеге асырылады. Кедейлікті

азайту жөнінде қолданылатын шаралардың тиімділігін бағалау нәтижелері бойынша, қажет болған жағдайда, Бағдарламаға және оны іске асыру жөніндегі Іс-шаралар жоспарына тиісті түзетулер енгізілетін болады.

5. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ КӨЗДЕРІ

Бағдарлама кешенді сипатта, сондықтан 2003-2005 жылдары Қазақстанда кедейлікті азайтуға бағытталатын негізгі қаражат экономиканың тиісті салаларында кедейлікті азайту мәселелерін шешетін қолданыстағы және әзірленетін мемлекеттік және салалық бағдарламалар шеңберінде көзделетін болады, оларға:

1) мынадай:

- "Білім беру";

- "Халық денсаулығы";

- 2003-2005 жылдарға арналған аграрлық-азық-түлік;

- Қазақстан Республикасының автомобиль жолы саласын дамытудың 2001-2005 жылдарға арналған;

- Қазақстан Республикасында шағын кәсіпкерлікті дамытудың және қолдаудың 2003-2005 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламалары;

2) мынадай:

мүгедектерді сауықтыру жөніндегі 2002-2005 жылдарға арналған;

- "Ауыз су";

- Қазақстан Республикасында ЖҚТБ індетіне қарсы іс-қимыл жөнінде 2001-2005 жылдарға арналған;

- нашақорлыққа және есірткі бизнесіне қарсы күрес жөніндегі 2002-2003 жылдарға арналған;

- "Ауыл мектебі" салалық бағдарламалары жатады.

Жоғарыда аталған бағдарламаларды іске асыруға 2003-2005 жылдары республикалық және жергілікті бюджеттерден 610 млрд. теңгеден астам көлемде, соның ішінде 2003 жылы - 185 млрд. теңгеден астам, 2004 жылы - 197 млрд. теңгеден астам, 2005 жылы - 227 млрд. теңгеден астам қаражат бөлу көзделіп отыр.

Қазақстан Республикасында кедейлік деңгейіне тікелей немесе жанама түрде ықпал ететін мемлекеттік және салалық бағдарламалар

млн. теңге

Бағдарламалар	барлығы*	жылдар			
		2002	2003	2004	2005

1) Мемлекеттік бағдарламалар					
- "Білім"	228000,0	76000,0	76000,0	76000,0	76000,0
- "Халық денсаулығы";	57047,5	5362,5	15 273,3	20 887,1	20887,1
- 2003-2005 жылдарға арналған аграрлық-азық-түлік;	145005,4		40220,8	49558,8	55225,8
- 2001-2005 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының автомобиль жолдары саласын дамыту;	113313,8		34244,4	29437,4	49632,0
- 2003-2005 жылдарға арналған Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті дамыту және қолдау**;	477,3		159,1	159,1	159,1
Барлығы:	543844,0	81362,5	165897,6	176042,4	201904,0
2) Салалық бағдарламалар					
- 2002-2005 жылдарға арналған мүгедек. терді оңалту	3 382,2	605,5	1168	1206,5	1007,7
- "Ауыз су"	28 712,9		6003,9	9049,3	13659,7
- 2001-2005 жылдарға арналған Қазақстан Республикасында ЖҚТБ індетіне қарсы іс-қимылдар жөніндегі	303,0	85,9	101,0	101,0	101,0
- 2002-2003 жылдарға арналған нашақорлық. пен және есірткі бизнесімен күрес	375,0		86,0		375,0
- "Ауыл мектебі"	34 049,1		11712,5	11279,2	11057,4
- "2003-2005 жылдарға	485,4			242,7	242,7

арналған жастар саясаты" * *

Барлығы:	67307,6	777,4	19 603,1	21 878,7	25825,8
ЖИЫНЫ	611 151,6	82 139,9	185 500,7	197 921,1	227 729,8

* - сомалар 2002 жыл есепке алынбай келтірілген
** - бағдарламалар әзірлену үстінде

Сонымен қатар елде, атап айтқанда, әсіресе ауылдық жерде денсаулық сақтау, білім беру қызметтеріне, ауыз суға қол жетімділігін арттыру саласында кедейлікті азайтудың неғұрлым маңызды мәселелерін шешу үшін халықаралық ұйымдардың мен донор елдердің көмегін тарту көзделуде.

6. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУДАН КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР

Тұтастай алғанда Бағдарламаның іске асырылуы және онда көзделген барлық шаралардың қолданылуы ел халқының әл-ауқатын арттыруға және оның одан әрі өсуі үшін алғышарттар жасауға ықпал етуге тиіс. Халықтың жан басына шаққанда жалпы ішкі өнім көлемін 2028 АҚШ долларына жеткізу, жұмыссыздық деңгейін 2002 жылғы 9,4%-дан 2005 жылы 8,1%-ға дейін азайту, табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен төмен халықтың үлесін 2005 жылы 2002 жылмен салыстырғанда төрттен бірге және кедейлік шегінен төмен тұратын халықтың үлесін 48,8%-ға дейін азайту көзделуде.

Ең алдымен ауылдық жерлерде халықтың денсаулық сақтау, білім беру, сумен жабдықтау, көлік және коммуникация қызметтеріне қол жетімділігі жақсарады, жайсыз экологиялық факторлардың әсері төмендейді.

Халықтың тұрмыс деңгейіндегі өңіраралық теңсіздік қысқарады.

7. Қазақстан Республикасында Кедейлікті азайту жөніндегі 2003-2005 жылдарға арналған бағдарламаны іске асырудың Іс-шаралар жоспары

ЕСКЕРТУ. 7-бөлім өзгерді - ҚР Үкіметінің 2003.09.29. N 992 қаулысымен .

ЕСКЕРТУ. 7-бөлім өзгерді - ҚР Үкіметінің 2004.03.04. N 272 қаулысымен .

Р/с N	Іс-шара	Аяқтау нысаны	Орындауға жауапты. лар	Іске асыру (орын. дау) мерзі.	Болжам. ды шығыс. тар	Қар. жы. лан. дыру көз.

				мі		дері
1	2	3	4	5	6	7

1-БАСЫМДЫҚ. ЕЛДЕГІ КЕДЕЙЛІКТІҢ ЖАЙ-КҮЙІНЕ ОБЪЕКТИВТІ БАҒА БЕРІЛУІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

1.1. КЕДЕЙЛІКТІ СИПАТТАЙТЫН КӨРСЕТКІШТЕРДІ ЖЕТІЛДІРУ

1.1.1.	Азық-түлік және азық-түлік емес тауарларға және қызметтерге (тұрғын үйді күтіп ұстау, көлік шығыстары және басқалар) жұмсалатын нақты шығындарды ескере отырып, күнкөріс. тің ең төменгі деңгейі мен құрылымына талдау жасау	Нормативтік құқықтық кесім	ЕХҚМ, СА, БҒМ	IV тоқсан 2004 ж.	Қаржы. ландыру қажет етіл. мейді
1.1.2.	Орташа жан басына шаққанда күнкөріс. тің ең төменгі деңгейінен төмен табысы бар халық санының мониторин. гін жетілдіру	Нормативтік құқықтық кесім	СА, ЕХҚМ	I тоқсан 2004 ж.	Қаржы. ландыру қажет етіл. мейді

2-БАСЫМДЫҚ. ОДАН ӘРІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІ, ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУДЫ АРТТЫРУ ЖӘНЕ КЕДЕЙ ХАЛЫҚТЫҢ ЕҢБЕК ӘЛЕУЕТІН ІСКЕ АСЫРУ ҮШІН ЖАҒДАЙЛАР ЖАСАУ АРҚЫЛЫ ЖҰМЫССЫЗДЫҚТЫ АЗАЙТУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

2.1. Экономикалық өсуді және кедейлікті азайтуды қамтамасыз ету

2.1.1.	ЖІӨ орташа жылдық нақты өсімін 6-7% қамтамасыз ету	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ЭЖМ, мүделлі мемлекет. тік органдар	I тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
2.1.2.	Экономикалық өсуді қамтамасыз ету үшін әлеуметтік әріптестіктің тетіктерін жетілдіру	Қазақстан Республика. сының Үкіметі, кәсіподақ. тардың республи. калық бірлестік. тері мен жұмыс беруші. лердің республи. калық бірлестік. тері арасындағы Бас келі. сімнің жобасы	ЕХҚМ, кәсіп. одақтар мен жұмыс берушілер. дің рес. публика. лық бір. лестік. тері	IV тоқсан 2004 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
2.1.3.	Салық салынатын базаны арттыру мақсатында жасырын бизнес, шаруашылық жүргізуші субъек. тілердің табыста. рын жасыру фактор. ларының алдын алу, анықтау және жою жөніндегі шаралар. ды күшейту	Қазақстан Республика. сының үкіметіне ұсыныстар	ҚПА, ІІМ, ҚарМ, ЭЖМ, ИСМ, ӘдМ	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

2.1.4.	Зейнетақылар көлемін кезең-кезеңмен арттыру жөнінде ұсыныстар әзірлеу	Республика. лық бюджет комиссиясы. ның шешімі	ЭЖМ, ЕХҚМ	III тоқсан жыл сайын	Тиісті жылға арнал. ған респу. блика. лық бюджетке сәйкес
2.1.5.	Республикалық және жергілікті бюджет қаражаты есебінен ұсталатын мемле. кеттік органдар мен мекемелердің қызметкерлеріне жалақыны арттыру жөнінде ұсыныстар әзірлеу	Республика. лық және жергілікті бюджет комиссия. ларының шешімдері	ЭЖМ, ЕХҚМ, ҚарМ, ДСМ, БҒМ,Мәдмині, облыстар, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері, Ақпарат. мині	III тоқсан жыл сайын	Тиісті жылға арнал. ған респу. блика. лық бюджет. ке сәйкес

2.2. Жұмыспен қамтуды арттыру және жұмыссыздықты азайту

2.2.1.	Еңбек рыногындағы сұранысты ескере отырып жаңа жұмыс орындарын құру жөнінде ұсыныстар дайындау	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ұсыныстар	ЕХҚМ, ЭБЖМ, ИСМ, ЭМРМ, АШМ, ККМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан 2003 ж.	Қаржы. лан. дыру қажет етіл. мейді
2.2.2.	Жұмыспен қамту жөніндегі уәкілет. ті органдар жұмыссыздарға еңбек құқықтары	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстар, Астана және Алматы	I тоқсан 2004- 2005 ж.ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл.

	мәселелері бойынша консультация беру жөнінде қызметтер көрсетуді енгізсін		қалала. рының әкімдері		мейді
2.2.3.	Бос жұмыс орында. рының жалпы қалалық, салалық, мамандандырылған жәрмеңкелерін ұйымдастыру және өткізу	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстар, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
2.2.4.	Өңірлерде жұмыс күшін өзара алмастыру мақса. тында еңбек рыногының монито. рингін жүзеге асыру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстар, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
2.2.5.	Жұмыспен қамту мәселелері бойынша норматив. тік құқықтық базаны жетілдіру	Нормативтік құқықтық кесімдердің жобалары	ЕХҚМ	жыл сайын	Қаржы. ландыру қажет етіл. мейді

2.3. Шағын бизнесті дамыту

2.3.1.	Халықтың әлеумет. тік осал топтары. ның жергілікті атқарушы органдар тарапынан қолдауды қамтамасыз ету арқылы шағын бизнеске қатысуына қол жеткізуді қамтамасыз ету	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

2.3.2.	Шағын бизнес субъектілеріне өндірістік пайда. ланылмайтын үй-жайларды өндіріс мақсаттарында пайдалану шартымен оларды кейіннен меншікке берумен шағын бизнес субъектілеріне жалға немесе сенімгерлік басқаруға беру арқылы шағын кәсіпкерлікті дамытуды жандандыру	Жергілікті атқарушы органдар. дың шешімде. рі	облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
2.3.3.	Шағын кәсіпкерлік саласына кредиттік ресурстарды тарту жөніндегі жұмысты жалғастыру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ИСМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

2.4. Қоғамдық жұмыстардың тиімділігін арттыру

2.4.1.	Қоғамдық жұмыс. тарға экономикалық тиімділік, өңірдің ерекшеліктерін беруді ескере отырып, оларды ұйымдастыру жүйе. сін жетілдіру,	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының	IV тоқсан жыл сайын	Тиісті бюджет. тік бағдар. ламалар шеңбе. рінде

ауылдық жерлердегі әкімдері
қоғамдық жұмыста.
рын жандандыру
2.4.2. Қоғамдық жұмыстар. Қазақстан ЕХҚМ, I Қаржы.
дың мониторингін Республика. облыстар. тоқсан ланды.
жетілдіру сының дың, 2004 ру
Үкіметіне Астана ж. қажет
ақпарат және етіл.
Алматы мейді
қалала.
рының
әкімдері

2.5. Кәсіби даярлауды және қайта даярлауды жақсарту

2.5.1. Облыстық, қалалық, Нормативтік ЕХҚМ, I Қаржы.
аудандық еңбек құқықтық облыстар. тоқсан ланды.
рыноктарының жұмыс кесімдер дың, 2004 ру
күшіне сұранысының Астана ж. қажет
мониторингін және етіл.
жетілдіру Алматы мейді
қалала.
рының
әкімдері
2.5.2. Білім беру ұйымда. Қазақстан ЕХҚМ, БҒМ, IV Тиісті
рындағы еңбек Республика. облыстар. тоқсан бюджет.
рыногының қажетті. сының дың, жыл тік
ліктеріне сәйкес Үкіметіне Астана сайын бағдар.
жұмыссыздарды ақпарат және ламалар
кәсіби даярлауды, Алматы шеңбе.
біліктілігін қалала. рінде
арттыру мен қайта рының
даярлауды жүзеге әкімдері
асыру
2.5.3. Бастауыш және Жергілікті БҒМ, III Тиісті
орта білім беру атқарушы облыстар. тоқсан бюджет.
оқу орындарының органдар. дың, 2003 тік
ішінен конкурстық дың шешім. Астана ж. бағдар.
негізде жұмыспен дері және ламалар

қамтылмаған Алматы шеңбе.
азаматтар мен қалала. рінде
жұмыссыздарды рының
даярлау және қайта әкімдері
даярлау жөніндегі
орталықтарды
анықтау

2.5.4. Бастауыш кәсіби Қазақстан БҒМ, IV Қаржы.
білім беру Республика. облыстар. тоқсан ланды.
мемлекеттік сының дың, жыл ру
мекемелерінің Үкіметіне Астана сайын қажет
материалдық-техни. ақпарат және етіл.
калық базасын Алматы мейді
сақтау мен дамыту қалала.
жөнінде шаралар рының
қабылдау әкімдері

2.5.5. Еңбек ету құқығына Қазақстан БҒМ, I Қаржы.
міндетті оқыта Республика. облыстар. тоқсан ланды.
отырып шаруашылық сының дың, 2004 ру
жүргізудің қазіргі Үкіметіне Астана ж. қажет
заманғы әдістерін ақпарат және етіл.
оқытудың неғұрлым Алматы мейді
тиімді білім беру қалала.
бағдарламаларын рының
қамтитын оқытудың әкімдері
жаңа нысандары мен
әдістерін
қалыптастыру

2.5.6. Шағын қалалар Қазақстан ЕХҚМ, IV Қаржы.
мен ауылдық Республика. облыстар. тоқсан ланды.
жерлерде тұратын сының дың, жыл ру
жұмыссыздарға Үкіметіне Астана сайын қажет
біліктілігін ақпарат және етіл.
арттыру және Алматы мейді
олардың жаңа қалала.
мамандықтар алуы рының
үшін жағдайлар әкімдері
жасау

2.5.7.	Жұмысшылар мен мамандарды әзір. леуді реттеу мақсатында еңбек рыногындағы сұраныс құрылымын өзгертудің үрдістерін орта және ұзақ мерзімді болжамдау әдістемесін әзірлеу	Нормативтік құқықтық кесім	ЕХҚМ, ЭЖМ, БҒМ, ЭМРМ, ИСМ, ККМ, АШМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	III тоқсан 2004 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
2.5.8.	Мүгедектерді оқыту жөнінде арнаулы шаралар әзірлеу	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	БҒМ, ЕХҚМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	II тоқсан 2003 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

2.6. Микрокредиттеуді кеңейту жөніндегі шаралар

2.6.1.	Халықтың әлеумет. тік осал топтары. нан, әсіресе ауылдағы әйелдерді микрокредиттеу бағдарламаларымен қамтуды кеңейту	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	АБҚҰК (келісім бойынша), облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері, "Микро. кредит"	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

			ҒӨБ (келісім бойынша)		
2.6.2.	Микрокредит ресурстарын беру рыногындағы сұраныс теңгерімі не және ұсыныстарға талдау жүргізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныстар	ЭЖМ, ХБ (келісім бойынша), ИСМ, АШМ, ЕХҚМ, облыстардың Астана және Алматы қалаларының әкімдері, ҚМЕК (келісім бойынша), "Микрокредит" ҒӨБ (келісім бойынша)	II тоқсан 2004 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді
2.6.3.	Микрокредиттеу саласында жұмыс істейтін үкіметтік емес ұйымдардың оң тәжірибелерін тарату жөніндегі шараларды қабылдау	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭЖМ, Ақпмині, ИСМ, АШМ, ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері, ҚМЕК (келісім бойынша), "Микрокредит" ҒӨБ (келісім	№III тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді

					бойынша)
3-БАСЫМДЫҚ. ХАЛЫҚТЫҢ БАЗАЛЫҚ БІЛІМ АЛУҒА, АЛҒАШҚЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ КӨМЕККЕ ҚОЛ ЖЕТІМДІЛІГІН АРТТЫРУ, МЕМЛЕКЕТТІК ӘЛЕУМЕТТІК КӨМЕК КӨРСЕТУДІҢ АТАУЛЫЛЫҒЫН КҮШЕЙТУ					
3.1.	**Кедейлікке демографиялық және көші-қон факторларының әсерін бәсеңдету**				
3.1.1.	Көшіп келу квотасы бойынша қоныстанған оралмандарды қабылдау, жайғастыру және тұрғын үймен қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді орындауды қамтамасыз ету	Нормативтік құқықтық кесімдердің жобалары	КДА, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	I тоқсан жыл сайын	Тиісті бюджеттік бағдарламалар шегінде
3.1.2.	Еңбек көші-қонын реттеу тетігін жетілдіру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныстар	ЕХҚМ, КДА	III тоқсан 2003 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді
3.1.3.	Отбасын жоспарлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі шараларды әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныстар	ДСМ, БҒМ, АБҚҮК (келісім бойынша)	II тоқсан 2005 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді
3.2.	**Халықтың денсаулық сақтау қызметтеріне қол жетімділігін жақсарту жөніндегі шаралар**				
3.2.1.	Туберкулезбен, анемиямен және басқа да әлеуметтік мәні бар	Қазақстан Республикасының Үкіметіне	ДСМ, облыстардың, Астана	IV тоқсан жыл сайын	Тиісті бюджеттік бағдар.

	ауруларға қарсы күрестің тиімді. лігін арттыру	ақпарат	және Алматы қалала. рының әкімдері		ламалар шегінде
3.2.2.	Аналар мен балалар өлімін азайту жөнінде шаралар қабылдау	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ДСМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Тиісті бюджет. тік бағдар. ламалар шегінде
3.2.3.	Жастар арасында АҚТҚ/ЖҚТБ-ның алдын алу жөнін. дегі түсіндіру жұмыстарын жүргізу	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ДСМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері Мәд.мині	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
3.2.4.	Фельдшерлік, фельдшерлік-акушерлік пунткттер мен ауылдық дәрі. герлік амбулато. риялардың жұмысын жетілдіру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ДСМ, облыстар. дың әкімдері	II тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

3.3. Халықтың білім алуға қол жетімділігін жақсарту жөніндегі шаралар

3.3.1.	Жалпы білім беру мектептерінің, бірінші кезекте, ауылдық жерлердегі	Республика. лық және жергілікті бюджет	БҒМ, облыстар. дың, Астана	IV тоқсан жыл сайын	Тиісті жылға арнал. ған

	мектептердің, барлық үлгідегі интернат мекеме. лерінің санын Қазақстан Республикасының Үкіметі белгіле. ген кепілдік берілген мемлекет. тік желі нормати. віне дейін жеткізу	комиссия. ларының шешімдері	және Алматы қалала. рының әкімдері		респу. блика. лық және жергі. лікті бюджет. терге сәйкес
3.3.2.	Жалпыға бірдей білім қорына бюджеттік қаражат. тарды уақтылы және толық аудару. ды қамтамасыз ету, қаражаттың жұмсалу тиімділігін арттыру және оған бақылау. ды күшейту	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	БҒМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
3.3.3.	Оқу орындарына бармаған мектеп жасындағы бала. ларды айқын есепке алуды тетігін жетілдіру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	БҒМ, ІІМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
3.3.4.	Тиісті мектептері жоқ елді мекендер. ден балаларды мектепке кідіріс. сіз жеткізуді қамтамасыз ету	Жергілікті атқарушы органдар. дың шешімдері	БҒМ, облыстар. дың әкімдері	III тоқсан жыл сайын	Тиісті жылға арнал. ған жергі. лікті бюджет. терге сәйкес

3.3.5. Аз қамтылған отбасылардан шыққан мемлекеттік жалпы білім беру мектептерінде оқитын оқушыларға тегін ыстық тамақ ұйымдастыруды қамтамасыз ету	Жергілікті бюджет комиссия. ларының шешімдері	БҒМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	III тоқсан жыл сайын	Тиісті жылға арнал. ған жергі. лікті бюджет. терге сәйкес
3.3.6. Аз қамтылған отбасылар балаларының жазғы демалысын ұйымдастыру	Қазақстан Республика. сының Үкіметі қаулысының жобасы	БҒМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	I тоқсан 2003, 2005 ж.ж.	Тиісті жылға арнал. ған жергі. лікті бюджет. терге сәйкес
3.3.7. Ауыл шаруашылық өндіріс үшін білікті еңбек қызметкерлерін (жұмысшыларды, мамандарды) даярлау жөнінде кәсіби мектептер (лицейлер) мен колледждер желілерін кеңейту жөнінде шаралар қабылдау	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	БҒМ, АШМ, облыстар. дың әкімдері	III тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
3.3.8. Арнаулы түзету білім беру ұйымдары желілер. ін дамыту мен нығайту, кемтар балаларды оқыту мен тәрбиелеу жөніндегі жұмысты жүзеге асыру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	БҒМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	II тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

3.3.9.	Жоғары оқу орындарын бітіргеннен кейін алған мамандықтары бойынша Қазақстан Республикасының білім беру, денсаулық сақтау және мәдениет ұйымдарында кемінде 3 жыл жұмыс істеген, ауылдық жерлерде тұратын қарыз алушыларға мемлекеттік білім кредитін және мемлекеттік студенттік кредитін өтеу бөлігінде жеңілдіктер беру мүмкіндігін қарастыру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныстар	БҒМ, ДСМ, ҚарМ, ЭЖМ, АШМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	II тоқсан 2003 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді
3.3.10.	Шалғай аудандардан ауылдық жерлерден келген бастапқы және орта кәсіптік оқу орындарының оқушыларын жатақханаларға орналастыру мәселелерін шешу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	БҒМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	III тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді

3.4. Халықтың әлеуметтік осал топтарындағы кедейлікті азайту жөніндегі шаралар

3.4.1.	Жалғызілікті	Қазақстан	ЕХҚМ,	I	Қаржы.

	табысы аз егде азаматтардың және мүгедек балалардың интернат үйлерінде, әлеуметтік үйлерде және оңалту орталықтарында орындармен қамтамасыз етілуі мониторингін жетілдіру	Республикасының Үкіметіне ақпарат	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	тоқсан 2004, 2005 ж.ж.	ландыру қажет етілмейді
3.4.2.	Әлеуметтік көмек көрсету бағдарламаларымен әкімшілік басқарудың тиімділігін арттыру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
3.4.3	Әлеуметтік төлем алушылардың тіркелімін бірегейлендірудің бірыңғай жүйесін әзірлеу және практикаға енгізу	Нормативтік құқықтық кесім	ЕХҚМ	2004 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді
3.4.4.	Белгілі бір тұрғылықты жері жоқ адамдар үшін әлеуметтік бейімдеу орталықтарының жұмыс істеп тұрған желісін жетілдіру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, ІІМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді

4-БАСЫМДЫҚ. ХАЛЫҚҚА ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУДІ

ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІ ЖАҚСАРТУ

4.1. Халықтың тұрғын үймен және коммуналдық қызметтер көрсетумен қамтамасыз етілуін жақсарту жөніндегі шаралар

4.1.1.	Ауылдық елді мекендерді газдан. дыру жөнінде шаралар қабылдау	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ЭМРМ, АШМ, облыс әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. лан. дыру қажет етіл. мейді
4.1.2.	Халықтың тұрғын үй жағдайларын жақсарту үшін ұзақ мерзімді кредиттеу жүйесін жетілдіру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ұсыныстар	ХБ (келісім бойынша), ЭЖМ, ИСМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан 2003 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
4.1.3.	Халықтың әлеумет. тік осал топтарына арналған арзан тұрғын үй құрылы. сын салу жөніндегі Мәскеу қаласы үкіметінің тәжіри. бесін пайдалану мүмкіндігін қарастыру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ұсыныстар	ИСМ, ЭЖМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан 2003 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

4.2. Халықты сумен қамтамасыз етуді жақсарту жөніндегі шаралар

4.2.1.	Ауылдағы елді мекендерді және	Республи. калық	АШМ, облыс	III тоқсан	Тиісті жылға

	табиғи су қойма. лары мен су көздерінен қашық. тағы өңірлерді сапалы ауыз сумен қамтамасыз етуге арналған магис. тральды топтық су құбырларын және сумен қамтамасыз ету объекттерін қайта құру мен құрылысын салуды басымды қаржылан. дыруды қамтамасыз ету	және жергі. лікті бюджет комиссия. ларының шешімдері	әкімдері	жыл сайын	арнал. ған респу. блика. лық және жергі. лікті бюджет. терге сәйкес
4.2.2.	Ресурсты үнемдей. тін технология. ларды қайталама және кері сумен қамтамасыз етуді барынша пайдалану. мен дамыту, кәсіп. орындардағы кері және қайта пайда. ланылатын сулардың көлемін арттыру	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	АШМ, облыстар. дың, Астана және Алматы қалала. рының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

4.3. Халықты жолдармен, көлікпен, байланыс қызметтерін көрсетумен қамтамасыз етуді жақсарту жөніндегі шаралар

4.3.1.	Ауылдық елді мекендермен байланысты қамта. масыз ететін автомобиль жолда. рын оңалту мен	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	ККМ, облыс әкімдері	2004 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

салудың өңірлік
бағдарламаларын
әзірлеу

4.3.2. Ауылдық емдеу- Қазақстан ДСМ, ККМ, III Қаржы.
алдын алу ұйымда. Республика. облыс тоқсан ланды.
рына телефон сының әкімдері жыл ру
орнату (ФАП, АДА, Үкіметіне сайын қажет
СУА) ақпарат етіл.
мейді

4.3.3. Телекоммуникация. Қазақстан ККМ, IV Қаржы.
лық қызмет көрсе. Республика. облыс тоқсан ланды.
тулердің жалпы қол сының әкімдері жыл ру
жетімділігін 200 Үкіметіне сайын қажет
және одан да астам ақпарат етіл.
халқы бар ауылдық мейді
елді мекендерге
берілуін қамтама.
сыз ету

4.3.4. Почта байланысы Қазақстан ККМ, IV Қаржы.
қызметінің ең аз Республика. облыс тоқсан ланды.
жинағын айқындау сының әкімдері жыл ру
және олардың Үкіметіне сайын қажет
шалғайдағы ауылдық ақпарат етіл.
және халқы аз мейді
елді мекендердің
тұрғындарына
сапалы жеткізілуін
қамтамасыз ету

4.3.5. Жергілікті инвес. Қазақстан ККМ, IV Қаржы.
тициялық жобаларды Республика. облыс тоқсан ланды.
елді мекендердің сының әкімдері жыл ру
тіршілігін қамта. Үкіметіне сайын қажет
масыз ететін ақпарат етіл.
объектілерді мейді
қолдауға, жергі.
лікті мәні бар
автомобиль жолда.
рын қайта құруға,
инфрақұрылымды

дамытудың әлеумет. тік маңызды жобасын іске асыруға бағыттау

5-БАСЫМДЫҚ. КЕДЕЙЛІКТІ ЖӘНЕ КЕДЕЙЛІККЕ ӘСЕР ЕТЕТІН ҚОЛАЙСЫЗ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ФАКТОРЛАРДЫ ӨҢІРЛІК ДЕҢГЕЙГЕ ТӨМЕНДЕТУ

5.1. Кедейлікті өңірлік деңгейде төмендету жөніндегі шаралар

5.1.1.	Жаңа жұмыс орында. рын құру және халықтың еңбекпен қамтылуын қамтама. сыз ету мақсатында шикізаттық эконо. микасы бар өңір. лердегі өңдеуші өндірістерді дамыту жөнінде шаралар қабылдау	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ақпарат	облыс, әкімдері, ИСМ	IV тоқсан жыл сайын	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
5.1.2.	Перспективасы бар өңірлерге отандық және шетелдік инвестицияларды тарту жөнінде шаралар әзірлеу	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ұсыныстар	ЭЖМ, ИСМ, АШМ, облыс әкімдері	I тоқсан 2004 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді
5.1.3.	Өндіріске тиімсіз аймақтардан халық. ты жүріп-тұруға және жұмысқа қолайлы өңірлерге көшіруге ықпал ететін шаралар әзірлеу	Қазақстан Республика. сының Үкіметіне ұсыныстар	КДА, ЭЖМ, АШМ, ЭМРМ облыс әкімдері	II тоқсан 2004 ж.	Қаржы. ланды. ру қажет етіл. мейді

5.2. Шағын қалалардағы кедейлікті төмендету

5.2.1.	Шағын қалаларды дамытудың өңірлік бағдарламаларын әзірлеу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭЖМ, мүделлі орталық мемлекеттік органдар, облыс әкімдері	III тоқсан 2003 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді
5.2.2.	Экономикалық төзімділік өлшемін ескере отырып, шағын қалаларға инвестициялық көмек көрсету	Республикалық және жергілікті бюджет комиссияларының шешімдері	ЭЖМ, мүдделі орталық мемлекеттік органдар, облыс әкімдері	III тоқсан жыл сайын	Тиісті жылға арналған республикалық және жергілікті бюджеттерге сәйкес
5.2.3.	Үкіметтік емес ұйымдарды шағын қалалардағы бизнес-орталықтарға және бизнес-инкубаторларға тарту	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ИСМ, облыс әкімдері, ҚМЕК (келісім бойынша)	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
5.2.4.	Шағын қалаларға жоғары білікті кадрларды тарту жөнінде шаралар қабылдау	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭЖМ, БҒМ, облыс әкімдері	IV тоқсан 2003 ж.	Қаржыландыру қажет етілмейді

5.3. Ауылдық жерлердегі кедейлікті төмендету

5.3.1.	Қол жеткізерлік жергілікті шикізат	Қазақстан Республика.	облыс әкімдері	IV тоқсан	Қаржыланды.

пен табиғи мате. сының жыл ру
риалдарды пайда. Үкіметіне сайын қажет
лана отырып, ақпарат етіл.
дәстүрлі қолөнері мейді
мен майдагерлік
кәсіпшіліктің
дамуына жағдай
жасау
5.3.2. Кәсіптік мектеп. Қазақстан БҒМ, АШМ, III Қаржы.
терде (лицейлерде) Республика. облыстар. тоқсан ланды.
еңбек рыногының сының дың, жыл ру
талаптарын ескере Үкіметіне Астана сайын қажет
отырып, ауыл ақпарат және етіл.
шаруашылығы Алматы мейді
өндірісінің маман. қалала.
дарын даярлау рының
сапасын жақсарту әкімдері
жөнінде шаралар
қабылдау

5.4. Халықтың кедейлігіне қолайсыз әсер ететін экологиялық факторларды төмендету жөніндегі шаралар

5.4.1. Табиғи ресурстар. Қазақстан ҚОҚМ, IV Қаржы.
ды, соның ішінде Республика. облыстар. тоқсан ланды.
жануарлар мен сының дың, жыл ру
өсімдік дүниесін Үкіметіне Астана сайын қажет
аялау жөнінде ақпарат және етіл.
халық арасында Алматы мейді
ұғындыру жұмыс. қалала.
тарын жетілдіру рының
әкімдері
5.4.2. Экологиялық Қазақстан ҚОҚМ, II Қаржы.
талаптарды орында. Республика. ТЖА, тоқсан ланды.
майтын табиғат сының облыстар. 2003 ру
пайдаланушылар үшін Үкіметін дың, ж. қажет
қоршаған ортаны ұсыныстар Астана етіл.
қорғау саласындағы және мейді
заңнаманы қатайту Алматы

жөнінде ұсыныстар қалала.
әзірлеу рының
әкімдері
5.4.3. Экологиялық жағдай Қазақстан ҚОҚМ, IV Қаржы.
және халықтың Республика. Ақп.мині, тоқсан ланды.
денсаулығына қатер сының ҚМЕК жыл ру
төнуі туралы Үкіметіне (келісім сайын қажет
расталған және ақпарат бойынша) етіл.
толық ақпараттарға мейді
халықтың кең қол
жетімділігін
қамтамасыз ету
5.4.4. Адамдарды денсау. Қазақстан КДА, II Қаржы.
лығы үшін эколо. Республика. ҚОҚМ, тоқсан ланды.
гиялық қауіпті сының АШМ, 2004 ру
елді мекендерден Үкіметіне облыс ж. қажет
өмір суруге ұсыныстар әкімдері етіл.
қолайлы елді мейді
мекендерге көшіру
жөнінде шаралар
әзірлеу

6-БАСЫМДЫҚ ХАЛЫҚТЫҢ КЕДЕЙЛІК ДЕҢГЕЙІН ТӨМЕНДЕТУДЕ ҚОҒАМДЫҚ ИНСТИТУТТАРДЫҢ ҚЫЗМЕТІН ЖАҚСАРТУ ЖӨНІНДЕГІ ШАРАЛАР

6.1. Кедейлік деңгейін төмендету жөніндегі мемлекеттік органдардың қызметін жетілдіру жөніндегі шаралар

6.1.1. Еліміздің халқын Қазақстан ЭЖМ, БҒМ, IV Қаржы.
әлеуметтік Республика. ДСМ, тоқсан ланды.
нормативтер сының МАҚКМ, 2003 ру
негізінде әлеумет. Үкіметіне ТурСА, ж. қажет
тік саладағы ұсыныстар ЕХҚМ етіл.
қызмет көрсетулер. мейді
мен (білім беру,
денсаулық сақтау,
мәдениет және

спорт) қамтамасыз
ету жөнінде
ұсыныстар енгізу
6.1.2. Экономикалық Қазақстан ӘдМ, ИСМ, II Қаржы.
қызметті рұқсат Республика. СА, ҚарМ, тоқсан ланды.
ету жүйесін одан сының облыстар. 2004, ру
әрі ырықтандыру, Үкіметіне дың, 2005 қажет
есеп берудің ақпарат Астана ж.ж. етіл.
жүйесі мен рәсімін және мейді
оңайлату жөнінде Алматы
пәрменді шаралар қалала.
қабылдау рының
әкімдері
6.1.3. Алғашқы медицина. Қазақстан ҚарМ, IV Қаржы.
лық-санитариялық Республика. БҒМ, ДСМ, тоқсан ланды.
көмек көрсетуге, сының ЕХҚМ, жыл ру
базалық білім беру Үкіметіне облыстар. сайын қажет
қызметін көрсетуге ақпарат дың, етіл.
атаулы көмек Астана мейді
көрсетуге, бағыт. және
талған бюджет Алматы
қаражаттарының қалала.
мақсатты жұмсалуын рының
бақылауды күшейту әкімдері
6.1.4. Табиғи ресурстарды Қазақстан ҚОҚМ, IV Қаржы.
кешенді пайдалану. Республика. ЭМРМ, тоқсан ланды.
дың ғылыми негіз. сының облыстар. жыл ру
делген сызбасын Үкіметіне дың, сайын қажет
қолдану ақпарат Астана етіл.
және мейді
Алматы
қалала.
рының
әкімдері
6.1.5. Табиғи монополия. Қазақстан ТМРА, IV Қаржы.
лар субъектілері. Республика. ЭМРМ, ККМ тоқсан ланды.
нің қызметін сының жыл ру

	реттеуді жетілдіру	Үкіметіне ақпарат		сайын	қажет етілмейді
6.1.6.	Қоғамдық бірлестіктерді тарта отырып кедейлікті азайту жөнінде тұрақты жұмыс істейтін консультативті кеңесші комиссияларын құру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭЖМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
6.1.7.	Халықтың әлеуметтік осал топтарын мемлекет, ҒӨБ және жеке құрылымдар тарапынан әлеуметтік қолдаудың қолданыстағы нысандары туралы ақпаратты тарату жөнінде белсенді ақпараттық-үгіт жұмыстарын жүргізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	Ақп.минi, ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді

6.2. Кедейлікті төмендетуге үкіметтік емес ұйымдар мен кәсіподақ бірлестіктерінің қатысуы жөніндегі шаралар

6.2.1.	Көмек қажет ететіндердің қазіргі саны халықтың әлеуметтік-осал топтарын қолдауға бюджеттік талаптарын қалыптастыру кезінде ҒӨБ, кәсіподақтардың қатысуын қамтамасыз ету	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭЖМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	II тоқсан	Қаржыландыру қажет етілмейді

6.2.2.	Мемлекеттік әлеуметтік атаулы көмекке арналған қаражаттарды іске асыру кезінде ҒӨБ көмегімен мониторинг жүйесін ұйымдастыру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан, жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
6.2.3.	Мемлекеттік басқару органдары өкілдерінің, жұмыс берушілер мен қызметкерлер бірлестіктерінің қатысуымен еліміздегі еңбек қатынастарын дамыту проблемалары бойынша Дөңгелек үстелдер өткізуді практикаға енгізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері, ҚМЕК (келісім бойынша), ҚРХФ (келісім бойынша), ҚЕКК (келісім бойынша), ҚЖБК (келісім бойынша)	IV тоқсан, жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
6.2.4.	Жұмыспен қамту жөніндегі нормативтік құқықтық кесімдерді талқылауға және әзірлеуге республикалық жұмыс берушілер бірлестіктерін,	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, ҚМЕК (келісім бойынша), ҚРХФ (келісім бойынша), ҚЕКК (келісім	IV тоқсан, жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді

кәсіподақтардың бойынша),
республикалық ҚЖБК
бірлестіктерін (келісім
және басқа да бойынша)
қоғамдық бірлес.
тіктерді тарту
6.2.5. Батыс елдерінің Қазақстан ЕХҚМ, II Қаржы.
тәжірибесі бойынша Республика. ҚМЕК тоқсан ланды.
Қазақстанда сының (келісім 2004 ру
әлеуметтік Үкіметіне бойынша) ж. қажет
қызметкерлер ұсыныстар етіл.
институтын құру мейді
жөнінде ұсыныстар
әзірлеу
6.2.6. Кедейлікті жеңу Қазақстан ЕХҚМ, IV Қаржы.
мәселелерін Республика. ҚРХФ тоқсан ланды.
шешуде әлеуметтік сының (келісім жыл ру
әріптестіктің Үкіметіне бойынша), сайын қажет
рөлін арттыру ақпарат ҚЕКК етіл.
(келісім мейді
бойынша),
ҚЖБК
(келісім
бойынша)
6.2.7. ҒӨБ қатысуымен Қазақстан БҒМ, IV Қаржы.
білім беру сапасы Республика. Ақп.мині, тоқсан ланды.
саласында зертеу. сының ҚМЕК жыл ру
лер жүргізу Үкіметіне (келісім сайын қажет
ақпарат бойынша) етіл.
мейді
6.2.8. Жалғызілікті қарт Қазақстан ЕХҚМ, IV Қаржы.
адамдарды күту Республика. облыстар, тоқсан ланды.
жөніндегі үкімет. сының Астана мен жыл ру
тік емес және Үкіметіне Алматы сайын қажет
басқа да ұйымдарды ақпарат қалала. етіл.
тарту бойынша рының мейді
жұмысты жандандыру әкімдері,
ҚМЕК
(келісім

бойынша)

6.3. Кедейлікті төмендетуге жеке сектордың қатысуы жөніндегі шаралар

6.3.1.	Жер қойнауын пайдалануға арналған келісім-шарттарды жасасу кезінде өңірдегі әлеуметтік мәселелерді шешу мақсатымен сараптама жүргізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЭМРМ, ИСМ, ҚарМ, ЭЖМ, ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
6.3.2.	Өнеркәсіптің, көліктің, байланыс пен құрылыстың ірі кәсіпорындарын, кәсіпкерлерді тарта отырып, қайырымдылық іс-шаралар нысанында халықтың табысы аз тобына әлеуметтік көмек көрсету жүйесін дамыту	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді
6.3.3.	Халықтың әлеуметтік осал топтарын микрокредиттеу үшін ірі компаниялардың қаражаттарын тартуға көмек көрсету	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ИСМ, ЕХҚМ, ЭМРМ, облыстардың, Астана және Алматы қалала.	IV тоқсан жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді

		рының әкімдері, ҚЖБК (келісім бойынша)		

6.4. Шешім қабылдау процесіне халықтың әлеуметтік осал топтарын тарту жөніндегі шаралар

6.4.1. Әлеуметтік саланың маңызды проблемаларын шешкен кезде халықтың әлеуметтік осал топтарының өкілдерімен консультация өткізуді практикаға енгізу	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан, жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді.
6.4.2. Аумақты дамытудың басым бағыттарын айқындау, сондай-ақ мониторинг ұйымдастыру және көрсетілетін көмектердің тиімділігін бағалау кезінде халықтың әлеуметтік осал топтарының пікірін ескеру	Қазақстан Республикасының Үкіметіне ақпарат	ЕХҚМ, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдері	IV тоқсан, жыл сайын	Қаржыландыру қажет етілмейді.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК